

SVERIGE 10:-
NORGE 12:-
DANMARK 12:-
INKL. MOMS

MYNT KONTAKT

6

SEPTEMBER 1983

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

Inventering av myntfynd	sid 132
En hedrad Nestor	sid 135
Förslag till ändrad myntlag	sid 140
Stor myntstöld i Danmark	sid 141
Rånöverfall i myntkabinettet	sid 143
Nyhetssidan	sid 146

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan ett par år etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 19 företag i åtta olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under uppropet mot myntförfalskningar – Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:
B. Ahlströms Mynthandel AB
Kungsgatan 28, Box 7662
103 94 Sthlm 7, tel. 08-14 02 20

Yngve Almer Mynthandel
Storgatan 49, Box 2068
700 02 Örebro, tel. 019-13 50 61

Amneklevs Mynthandel
Skolgatan 20, 602 25 Norrköping
tel. 011-10 29 50

Hirsch Mynthandel AB
Malmskillnadsgatan 29
111 57 Sthlm, tel. 08-11 05 56

Karlskrona Mynthandel
Hantverkaregatan 11
371 35 Karlskrona, tel. 0455-813 73

Malmö Mynthandel AB
Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
tel. 040-11 65 44

Mattssons Mynthandel
Kungsängsgatan 21B
753 22 Uppsala, tel. 018-13 05 54

Mynt & Medaljer HB
Sveavägen 96, Box 19507
104 32 Stockholm, tel. 08-34 34 23

Myntet i Malmö
Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel. 040-12 99 30

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Sthlm, tel. 08-62 62 61

Norrälje Mynthandel AB
Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrälje, tel. 0176-168 26

Myntaffären Numis
Kaserntorget 6, Box 2332
403 15 Göteborg, tel. 031-13 33 45

J. Pedersen Mynthandel
Skolgatan 24, 502 31 Borås
tel. 033-11 24 96

Peo Mynt & Frimärken AB
Drottninggatan 29, Box 16 245
103 25 Sthlm, tel. 08-21 12 10

Strandbergs Mynt & Frimärkshandel AB
Arsenalsgatan 8, Box 7377
103 91 Sthlm, tel. 08-20 81 20

Svea Mynt & Frimärkshandel AB
Stureplan 4, Box 5358
102 46 Sthlm, tel. 08-14 46 40

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel. 031-20 81 11

R. Uppgrens Mynthandel
Renstiernasgatan 29, Box 11 080
100 61 Sthlm, tel. 08-44 82 81

Håkan Westerlund Mynthandel AB
Wasagatan 42, 111 42 Sthlm
tel. 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19507, 104 32 Stockholm, tel. 08-34 34 23

1984 ÅRS UPPLAGA NU UTKOMMEN

Krause/Mishler:

STANDARD CATALOG OF WORLD COINS

från Krause Publications

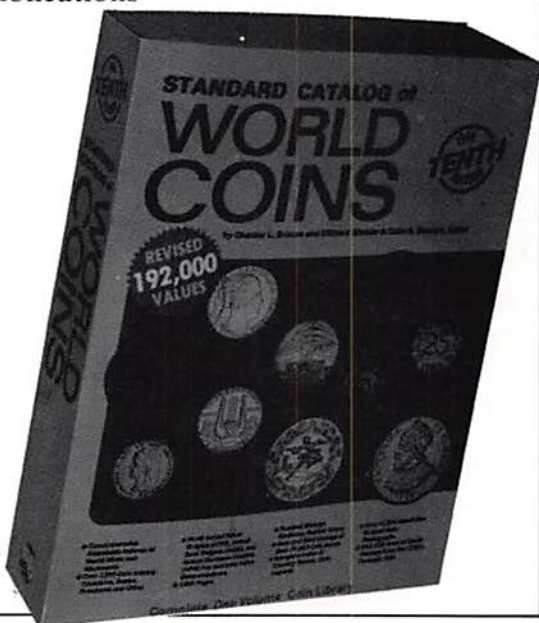
- Världens mest anlitade referensverk för mynt. Omfattar all världens mynt 1750–1983 med värderingspriser för varje år.
- 1 984 sidor
- 41 000 fotografier
- Cirkapris 300:–

Finns hos Er mynthandlare eller kan beställas direkt från oss.

Vi har nöjet meddela att vi har erhållit Sverige-agenturen för denna ledande katalog och vi söker återförsäljare i hela Sverige.

Tag kontakt med oss för närmare information.

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB
Kungsgatan 28 — 30, Box 7662, S-103 94 Stockholm
Tel. 08-14 02 20, Telex 17166

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-67 55 98
(måndag – fredag kl 10.00 – 13.00)
Myntkontakt:
Postgiro 42 30 50-4
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Myntkontakt utkommer den 1 i
månaderna februari – maj och
september – december
Prenumeration: helår 75:–

REDAKTION

*Huvudredaktör
och ansvarig utgivare:*
Lars O Lagerqvist
Söderårby gård, Vansö
152 00 STRÄNGNÄS
Telefon 0152-200 79
Kontor 08-63 07 70
Biträdande redaktörer:

Hans Franzén
Madeleine Greijer
Torbjörn Sundquist
Copyright:

Myntkontakt och respektive
författare, vilka ansvarar för
sakinnehållet i sina bidrag

ANNONSER

Bokning

Telefon 08-67 55 98

Annonspriser exkl moms:

2 sidor (mittuppslag)	2 200:–
2:a omslagssidan	1 450:–
omslagets 4:e sida	1 800:–
1/1 sida (157×220 mm)	1 200:–
2/3 sida (104×220 mm)	850:–
1/2 sida (157×108 mm)	650:–
1/3 sida (50×220 mm)	450:–
1/4 sida (76×108 mm)	350:–
1/6 sida (50×108 mm)	250:–
1/12 sida (50×52 mm)	150:–

Sista materialdag:

Den 1:a i månaden
före utgivning
Heloriginalt
manus och gärna skiss.
Sändes till
Strängnäs Tryckeri AB
Box 13
152 01 STRÄNGNÄS

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

ISSN 0435-8245

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Höstprogrammet 1983

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 i Historiska museerna, Storgatan 41, Stockholm.

- September: 8 Torgny Lindgren: Var trycktes våra äldre sedlar?
27 Bengt Hovén kåserar om västra kalifatets mynt i svenska fynd
- Oktober: 26 Erik Gamby berättar numismatiska minnen från 30-talet
- November: 10. Föredrag om Luthermedaljer. Mårtensfest.
26–27. Auktion kl 16.10–19.30. Visning kl 15–16.
Ingång från Storgatan 41.
- December: 15 Sedvanlig julfest.

Numismatiska Meddelanden XXXIII och XXXIV

med en mängd intressanta artiklar av in- och utländska författare utkommer i slutet av september. Anledningen är SNF:s 110-årsjubileum. Det första häftet är dedicerat till vår förre ordförande fil. dr Bengt Thordeman, som fyller 90 år. Han har också medgivit en översättning av sin viktiga, metodologiska undersökning av Loheskattens mynt, som aldrig varit tillgänglig på svenska. Bengt Thordeman har undanbett sig uppvaktning på födelsedagen. Vad beträffar de två häftena är priset inte bestämt när denna notis går till sättning under sommaren, varför vi skall återkomma med närmare uppgifter om såväl detta som det övriga innehållet i nästa nummer av MYNTKONTAKT/SNT.

Den internationella medaljkongressen

med utställning av modern medaljkonst från ett trettiotal länder, föreläsningar, utflykter m. m. anordnas, som redan meddelats, i Florens 10–14 oktober. Efteranmälningar kan mottas i begränsad omfattning. Kontakta härom FIDEM:s delegat i Sverige skulptör Berndt Helleberg, Saturnusvägen 7, 184 00 Åkersberga, tel 0764/218 86.

Ernst Nathorst-Böös 65 år

Förste antikvarien Ernst Nathorst-Böös, medlem i SNF sedan 1933 och flitig medarbetare i press och fackorgan – däribland MYNTKONTAKT/SNT – fyllde 65 år den 3 juli. Något post festum framför vi våra hjärtliga gratulationer. Ett nyligen utkommet nummer (augusti) av *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad* innehåller hans bibliografi i urval (numismatik och bankhistoria) och flera intressanta artiklar författade av vänner i de nordiska länderna. De som inte är prenumeranter kan beställa det från kansliet (tel 08/67 55 98 kl 11–13).

Otto Mørkholm avliden

Chefen för Den kgl. Mønt- og Medaillesamling i Köpenhamn, Dr. phil. Otto Mørkholm, avled efter en längre tids sjukdom den 16 juli. En minnestekning följer i kommande nummer av tidningen.

Nordisk Numismatisk Union

sammanträder i september i Falun.
Rapport i ett senare nummer.

Inventering av myntfynd

Av Brita Malmer

Studiet av myntfynd utgör sedan länge en väsentlig del av numismatisk forskning. Fynden illustrerar myntcirkulationen och fynden är ett viktigt hjälpmedel för datering. Vanligen gäller studiet av myntfynd ett visst tidsavsnitt och/eller ett begränsat geografiskt område. Korologisk* -topografiska studier av alla slags myntfynd inom ett område av Sveriges storlek är ovanliga. Bland Bengt Thordemans banbrytande insatser för svensk numismatisk forskning är hans initiativ i fråga om myntfyndsinventering den inte minst viktiga. Under sin tid som chef för Kungl. myntkabinettet genomförde han en nyinventering av alla svenska myntfynd. Varje fynd beskrevs kortfattat på maskinskrivna registerlappar. Registerlapparna skrevs i tre exemplar och tre register upprättades: ett register efter inventarienummer, ett efter tidsperioder, och ett topografiskt-alfabetiskt register. För generationer av museitjänstemän och forskare har dessa register utgjort ett oumbärligt basmaterial för kännedomen om Sveriges myntfynd.

Thordemans topografiska register, upprättat på 1930-talet, har under decenniernas lopp i görligaste mån hållits à jour. Det utgör den självklara stommen i den mera detaljerade fyndsinventering som nu pågår under namnet *Sveriges Mynthistoria Landskapsinventeringen* (SML). Två häften har hittills publicerats, B. Malmer och I. Wiséhn, *Myntfynd från Östergötland* (1982) resp. *Myntfynd från Ångermanland* (1983). Ett tredje häfte, I. Wiséhn, *Myntfynd från Dalarna*, håller på att färdigställas, och bearbetningen av fynden från Närke genom Monica Golabiewski är långt kommen. Förretaget leds av den svensk-finska *Kommittén Sveriges mynthistoria*, som består av representanter för Kungl. myntkabinettet, Riksarkivet och Numismatiska institutionen, Stockholm, samt Nationalmuseets myntkabinett, Helsingfors. Avsikten är att även Finlands myntfynd

skall publiceras på liknande sätt. Kungl. myntkabinettet och Numismatiska institutionen ansvarar tillsammans för det praktiska genomförandet av projektets svenska del. Tryckningen bekostas av Sven Svenssons stiftelse för numismatik.

Den nya serien har fått ett positivt mottagande, särskilt från utomskandinaviskt håll. I länder som England och Tyskland är man uppenbarligen glatt överraskad av den rikedom på myntfynd, från romerska denarer till småmynt från 1800-talet, som kunnat registreras även i avlägsna delar av ett så nordligt land som Sverige. En av principerna för utgivningen är att i viss utsträckning göra serien tvåspråkig med bl a innehållsförteckning på både svenska och engelska (fr o m SML 2) samt med utförlig Summary.

Även inom Skandinavien har mottagandet varit positivt (Jørgen Steen Jensen, NNUM 1983:4, s. 74; Kenneth Jonsson, MYNTKONTAKT 1982:7, s. 172 och 1983: 4-5, s. 125). Emellertid har vissa missförstånd uppstått beträffande landskapsinventeringens målsättning. Kanske har målsättningen inte tillräckligt klart angivits i de hittills publicerade häftena. Det kan därför vara på sin plats att redovisa några av intentionerna bakom serien.

1. Snabb publicering.

Det numismatiska källmaterialet rymmer ett rikt stoff för jämförande korologisk-topografiska studier av ekonomiska förhållanden under äldre tider. Detta stod klart för Bengt Thordeman redan på 1930-talet. Likväl har det numismatiska materialet sedan dess endast sällan använts för mera omfattande korologiska studier. Det är hög tid att en ändring härvidlag kommer till stånd. Förutsättningen är en snabb och opretentiös orientering om materialet, främst till tjänst för numismatisk forskning, men också för de angränsande vetenskaper som sysslar med besläktade problem såsom förhistorisk arkeologi, medeltidsarkeologi, historia, ekonomisk historia och kulturgeografi. Målet är en publiceringstakt av två häften om året. I så fall kommer serien att vara avslutad kring mitten av 1990-talet.

Den samtidigt pågående publiceringen av alla mynt från vikingatiden funna i Sverige är ett företag med rötter i 1700-talet och sker i samarbete med ledande in- och utländska experter (*Corpus nummorum saeculorum IX-XI qui in Suecia reperti sunt*, förk CNS). När det gäller CNS är målet att presentera en så vitt möjligt uttömmande beskrivning av varje mynt. Förbättringar i denna riktning pågår kontinuerligt. CNS-serien kan jämföras med Svenskt Diplomatarium: det numismatiska källmaterialet till Sveriges historia under vikingatiden (samt till de myntproducerande ländernas dåtida historia) presenteras med största möjliga akribi, liksom det skriftliga källmaterialet till senare epoker av Sveriges historia presenteras i Svenskt Diplomatarium. I båda fallen tar utgivningen mycket lång tid eftersom kvalitetskravet först och främst måste uppfyllas. Helt annorlunda förhåller det sig med landskapsinventeringen. *SML är icke en källpublikation* som CNS eller Svenskt Diplomatarium. *SML avser endast att ge en kortfattad orientering om det numismatiska källmaterialet landskap för landskap.*

Det finns ingen personal som kontinuerligt sysslar med landskapsinventeringen, i annat fall skulle arbetet kanske kunna avslutas redan under 1980-talet. För närvarande kan bara en person arbeta med serien under några månader i taget. Tidspressen medför självfallet risk för inkonsekvenser, förbiseenden och smärre felaktigheter. Alternativet är en längre produktionstid, större personal och högre kostnader, dvs en serie av helt annan karaktär. Från och med SML 2 har redaktionen infört ett system med ett "rullande" supplement. Fynd som av någon anledning förbisetts liksom helt nya fynd beskrivs i ett särskilt avsnitt i den volym som just är under arbete med hänvisning till den tidigare volym som tillägget gäller och i löpande nummerföljd. På samma sätt kommer rättelser av intresse att kontinuerligt införas.

2. Billig publicering

SML är delvis inspirerad av Riksantikvarieämbetets mycket framgångsrika serie *Medeltidsstaden*, som bör-

*Korologi (av grek. *choros*, rymd, rum) är en i modern kulturgeografi och arkeologi gängse term med betydelsen "läran om utbredningen i rummet". Jfr *kronologi* (av grek. *chronos*, tid), "läran om utbredningen i tiden".

Silverskatt från Solberga söder om Stockholm, dñtförd i ett lass fyllnadsgurur från tunnelbanebygget vid Beridarbangatan 1955 och därefter påträffad av lekande barn. Torde ha varit nedgrävd ca 1600. Foto Nils Lagergren, ATA.

jade utkomma 1976. Hittills har i denna serie ca 40 häften publicerats, vart och ett innehållande beskrivning av en medeltida svensk stad. Tekniskt är SML helt enkelt en kopia av Medeltidsstaden. Det maskinskrivna manuskriptet i A 4-format fotograferas direkt för tryckning. Korrekturläsning bortfaller, leveranstiden är kort, kostnaderna låga. Tekniken med "camera-ready copy", nu även tilläpplad för CNS-serien, är dock förenad med vissa svårigheter. Ett exempel. När manuskriptet till SML 2 Ångermanland var utskrivet för fotografering och *inte kunde göras om* upptäckte vi att Fynd nr 14, Dal, och Fynd 72, Torsåker, var ett och samma fynd (socknarna gränsar intill varandra). Vi kunde klistra in uppgiften att Fynd 72 = Fynd 14 på de relevanta ställena, samt ändra kartan. Ingen uppmärksam läsare kan vilseledas, men denna incident, som hänger samman med den billiga framställningstekniken, har kommenterats negativt i en av recensionerna. Men hänsyn till vad som ovan anförts, dels om seriens anspråkslösa ambitions-

nivå (orientering, *ej* källpublikation), dels om de begränsade personella och ekonomiska resurserna, borde redaktionen tvärtom ha rätt att räkna med en viss toleransmarginal från läsekretnens sida för missöden av detta slag.

Hittills har bokhandelspriset kunnat hållas så lågt som ca 50 kr per häfte.

3. En vidgad läsekrets

Landskapsinventeringen vänder sig till flera olika publikationskategorier. Specialisten finner vanligen endast en kort sammanfattning av fyndinnehållet, men kan med hjälp av referenser och inventarienummer leta sig fram till eventuell publikation eller till mynten själva. För arkeologer, historiker och företrädare för övriga grannvetenskaper har fyndets detaljsammansättning vanligen mindre intresse. Det för denna läsekretns intressanta är fyndets datering, dess storlek samt eventuella detaljuppgifter om fyndplatsen. Men det finns också en tredje, mycket viktig publikationskategori, den kultur- och lokal-

historiskt intresserade allmänheten. Den relativt utförliga information som meddelas under rubriken "Fyndomständigheter" riktar sig särskilt till denna kategori. Den ovan nämnda, dyrbara CNS-serien är en publikation för specialister och sprids som sådan över hela världen. Desto väsentligare att landskapsinventeringen medvetet söker fånga även allmänhetens intresse! Det är dock den svenska allmänhetens intresse för det numismatiska källmaterialet som i det långa loppet, via riksdag och andra anslagsbeviljande organ, avgör frågan om ökade resurser till Kungl. myntkabinettet och frågan om framtida statsbidrag till professuren i numismatik, båda frågor av avgörande betydelse för den numismatiska forskningens framtid i Sverige.

Fyndens omhändertagande och de fornminnesvårdande myndigheternas agerande i olika fyndärenden från 1600-talet och framåt framgår ofta i detalj av bevarat arkivmaterial (den svenska fornminnesvårdens organisation genom tiderna beskrivs i SML 1, s. 7 ff). Ett tvärsnitt av

svenska folket under tre århundraden träder fram i dokumenten om fynden. Bönder, daglönare, soldater och diverse stånds personer, alla får de sina göranden och låtanden i samband med tillvaratagande av myntfynd belysta, för att sedan åter försvinna i anonymitetens dunkel. Ibland är det fråga om lärdomshistoriskt intressanta miljöer. Bland de agerande i myntfynds sammanhang kan man finna personligheter som Jakob Adlerbeth, Götiska förbundets stiftare (SML 1:49) och psalmdiktaren Frans Mikael Franzén (SML 2:75). Riksantikvarien Bror Emil Hildebrand, 1800-talets förgrundsgestalt i svensk numismatisk forskning, uppträder ofta i fyndhandlingarna, någon gång även kungafamiljen (SML 1:59; Kungl. myntkabinetts lokaler låg 1839, då fyndet i fråga påträffades, i Stockholms slott).

Att relativt utförligt referera innehållet i dokumenten kring fynden innebär en obetydlig extra arbetsinsats, eftersom fynddokumenten under alla förhållanden måste gås igenom. För den som intresserar sig för fyndgömmans utseende (i eller utanför hus, under sten, med eller utan förvaringsanordning etc, frågor av värde för bedömning av myntcirkulation m m vid nedläggningstillfället), kan den exakta formuleringen i dokumenten vara viktig. Notiserna meddelas därför oftast i form av direkta citat. Den tidsfärg som härigenom förmedlas gör förhoppningsvis inte läsningen mindre intressant.

4. Illustrationer

Illustrationerna erbjuder större problem än man kanske skulle kunna tro. Många äldre fynd är nämligen skingrade eller också har mynten efter inlösen lagts in i myntkabinetts systematiska samling utan uppgift om fyndtillhörighet. Åtskilliga fynd har aldrig blivit inlösta och är endast kända dokumentariskt. Av större depåfynd finns sällan översiktsbilder. Mynten i ett fynd kan visserligen vara bevarade, men i så dåligt, okonserverat skick att de inte lämpar sig för fotografering. Trots dessa svårigheter har de hittills utkomna häftena kunnat förses med tre helsidesplanscher vardera. Intressant är t ex det lilla vikingatida fyndet från Långön i Tåsjö socken i nordligaste Ångermanland (SML 2:78). Fem mynt har varit monterade som hals-

band. Fotona av de båda norska mynten har på planschen placerats med bröstbilden rättvänd vilket visar att genomborringarna sitter godtyckligt. Fotona av de tre övriga mynten har placerats med genomborringen uppåtvänd så att läsaren får ett intryck av hur mynten en gång hängt i halsbandet. På samma sätt, med öglan upp, har de båda islamiska mynten från en gravhög i Överlänäs placerats (SML 2:89). Myntfotografiernas placering är alltså *inte* beroende på slarv eller okunighet (Myntkontakt 1983 s. 125). Det är i stället fråga om avsiktlig dokumentation av en etnografiskt intressant företeelse.

5. Sammanfattning

Landskapsinventeringen är alltså planerad som en snabb och billig serie som skall förmedla kunskap om jordfynd av numismatiskt källmaterial i Sveriges olika landskap. Myntbeskrivningarna är i allmänhet komprimerade. Ensamma mynt samt det yngsta myntet i depåfynd och det äldsta myntet i hopade fynd beskrivs dock om möjligt utförligt. Fyndomständigheterna redovisas i detalj, i den mån de är kända. Förhoppningen är att serien skall väcka intresse för det numismatiska materialet både hos grannvetenskaperna och hos den intresserade allmänheten.

Främst är dock landskapsinventeringen, liksom dess föregångare, Thordemans topografiska register, avsedd som en bas för kommande numismatisk forskning. I ett vidsträckt land som Sverige är myntcirkulationen under äldre tider inte densamma i landets södra, mellersta och norra delar, inte heller i dess östra och västra. Varför finns det flera mynt i omlopp i Götaland än i Svealand under medeltiden? Varför är Johans av Östergötland kortvariga myntning så väl representerad just i Ångermanland? Och hur är fördelningen av romerska bronsmynt, en ny fyndkategori, i de olika landskapen? Det numismatiska forskningsmaterialet är mycket mera finkalibrerat än det arkeologiska och det förekommer i mycket större kvantiteter än historikernas skriftliga dokument. När alla myntfynd blivit registrerade kan de olika myntsorternas kvantitativa utbredning i tid och rum studeras, efter källkritisk prövning av fyndomstän-

digheterna. Många hittills okända sammanhang av betydelse för forståelsen av äldre tiders ekonomiska förhållanden kommer att upptäckas. Forskning med sådan inriktning och baserad på landskapsinventeringen har redan inletts.

Vad vill du läsa om i MYNTKONTAKT/ SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT?

Vi vill gärna låta våra läsare i skilda delar av landet få komma till tals i MYNTKONTAKT/ SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT. Om du tycker att ett visst numismatiskt ämne bör behandlas i form av en artikel i MYNTKONTAKT/SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT, så skicka in ditt förslag till tidskriftens huvudredaktör Lars O Lagerqvist, Söderårby gård, Vansö, 152 00 STRÄNGNÄS.

Vi vill i detta sammanhang påpeka, att artiklarna måste vara avfattade på svenska, danska eller norska.

Suomalaiset lukijamme voivat, jos niin haluavat, kirjoittaa ehdotuksensa suomeksi. Me käänämme mielellämme ehdotukset suomesta ruotsiksi.

Många av våra läsare har tidigare skrivit till oss och föreslagit ämnen till behandling. I några fall har det emellertid varit fråga om mycket komplicerade ämnen, som för att bli nöjaktigt behandlade skulle kräva en lång serie av artiklar. Det är svårt för en tidskrift som MYNTKONTAKT/ SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT att annat än i undantagsfall lämna utrymme för sådana långa artikelsierier. Beträffande andra förslag är problemet att finna författare, som har tid, kunskaper och lust att skriva. Märkligt nog tycks detta gälla just de områden, som de flesta vill läsa om. Men låt inte detta avskräcka dig, utan skriv gärna till redaktionen och framför dina synpunkter!

EN HEDRAD NESTOR

Svenska Numismatiska Föreningens 110-åriga tillvaro högtidlighölls vid årsmötet i Statens Historiska Museer i Stockholm den 7 maj 1983 med bl a ett numismatiskt medaljregn. En av dem som tilldelades Elias Brenner-medaljen i silver var filosofie hedersdoktor Erik Gamby, Uppsala, "för betydande numismatiskt författarskap". Hedersbevisningen sammanträffar väl i tiden med att Gambys 75-årsdag infaller i år, den 13 september.

Gamby, som är född i Stockholm, blev tidigt numismatiskt intresserad och var 1931 initiativtagare till Skånes Numismatiska Förening och senare en av dem som 1935/36 bildade Nordisk Numismatisk Union (med bidraget *Det nordiska samarbetet* i Numismatisk Förenings Medlemsblad nr 18/1935).

Gamby var anställd vid Kulturhistoriska Museet i Lund 1935–36 och vid Kungl Myntkabinettet 1937–38. Han var chef för Bokgillet åren 1955–70 och är sedan 1952 litteraturkritiker för Uppsala Nya Tidning. Han var initiativtagare till Lyriksamfundet och till tidskriften Poesi. Såsom erkänsla för sina kulturella insatser promoverades Gamby 1981 till filosofie hedersdoktor vid Uppsala universitet.

Gamby har under åren 1967–1979 innehaft ett flertal kommunalpolitiska uppdrag i Uppsala.

Gambys publicistiska verksamhet har varit omfattande. Han har skrivit eller redigerat ca 50 böcker samt skrivit några tusental tidskrifts- och tidningsartiklar. Under åren 1935–36 utgav och redigerade han tidskriften *Moneta*.

Gambys betydelse som numismatisk forskare får inte glömmas. De flesta perioder i vårt lands mynthis-

Erik Gamby 1983.

torian har han berört men särskilt viktiga förblir hans studier över vissa vikingatida och medeltida problem. Han var den förste som förde in forskningen om Sigtuna-mynten på de rätta vägarna efter många, mer eller mindre fruktlösa epigrafisk-historisk-filologiska spekulationer under de gångna decennierna. Hans numismatiska bibliografi (åren 1930–1939 under namnet Person) omfattar följande titlar:

1930

Myntmästarna i Malmö 1444–1512. *Numismatisk Förenings Medlemsblad* (Köpenhamn), s. 75–90.

1931

Medaillen auf Dr. Sven Hedin. *Der Münzensammler* (Böhmisches Budweis), Nr. 37. Jänner 1931.

När Malmö präglade sitt mynt i Malmö. *Sydsvenska Dagbladet Snällposten*. 1931, 21/5.

Der Malmöer Münzmeister Hans Sever. *Berliner Münzblätter*, 1931, s. 216–217.

Swedish Money of Necessity 1715–1719. *The Numismatist* (Federalburg) 44, 1931, s. 13–14.

1932

Gotlands äldsta mynt. (Svensk) *Historisk Tidskrift*, 1932, s. 219–224.

Några anmärkningar om Nordens äldsta mynt. *Numismatik. Internationale Monatschrift* (München), I:4.

Numismatisk bibliografi 1930. *Moneta* (Malmö) I:1, s. 27–32.

1933

Västerås som myntort. *Västmanlands fornminnesförenings årskrift* 21, 1933, s. 34–48.

Europeiska myntorter. *Myntsamler-*

nytt fra Norsk Numismatisk Forening (Oslo), 1933, s. 115.

1934

Møntergaarden i Malmö. *Numismatisk Förenings Medlemsblad* (Köpenhamn), 1934, s. 73–78.

Några anteckningar om Malmöläkten Dringenberg. *Malmö fornminnesförenings årskrift*, 1934, s. 91–106.

Magnus Erichsons tvåsidiga norska mynt. Skattfyndet från Förslöv i Skåne. *Acta Numismatica* (Oslo), 1934, s. 81–84.

T. G. Appelgren: Gustav Vasas mynt beskrivna. Stockholm 1933. (Recension) (Svensk) *Historisk Tidskrift* 1934, s. 314–317.

1935

Ett fynd av Niels Svensens lundamynt. *Moneta* I:2–4, 1935, s. 65–70.

Västeråsbrakteater från början av 1200-talet. *Moneta* I:2–4, 1935 s. 71–73

Numismatisk bibliografi 1931–1932. *Moneta* I:2–4, 1935, s. 74–84.

Mynt- och medaljpräglingstekniken intill omkring 1800. *Kulturen* (Lund), 1935, s. 75–102.

Två daterbara markvikter från Lund. *Kulturen*, 1935, s. 232–234. Anglo-Saxon Coins in the Find of Torlarp. *The Numismatic Chronicle* (London), 1935, s. 42–45.

Svenska myntfynd från vikingatiden. Jämte en förteckning över Skånes myntskatter från vikingatiden. Lund 1935, 24 s.

1936

Bidrag till Olof-Skötikonungmyntens kronologi. *Nordisk numismatisk årskrift* (Köpenhamn), 1936, s. 135–151.

Vårt äldsta myntväsen. Till Sigtunamyntningens historia. *Centrum*, 1936, s. 27–32.

En fransk medaljstämpel. *Kulturen*, 1936, s. 138–140.

Sveriges penningväsen från äldsta tid nuvarande tid. I: Intill omkring 1050. 16 s.

1937

Den äldsta svenska guldmyntningen. *Nordisk numismatisk årskrift* (Köpenhamn), 1937, s. 97–100.

Svensk medaljkonst. Sammlung Sune Eberhard Crona, Göteborg. Auktion 27. Oktober 1937. *Felix Schlessinger*. Amsterdam 1937 (4 s.)

KARLSKRONA MYNTHANDEL

Lennart Bertilsson
Hantverkargatan 11
371 35 KARLSKRONA

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Öppet månd–fred 10–17
tel 0455/81373

Myntskatten från Kungahälla. *Göteborgs och Bohusläns fornminnesförenings tidskrift* 1937, s. 1–14.

Användningen av punsar och patri-ser vid stämpeltillverkning. *Nordisk numismatisk unions medlemsblad* 1937, s. 255–256.

Martin Brunners Karl XI-porträtt. *Nordisk numismatisk unions medlemsblad* 1937, s. 165–169.

Präglade brädspelsbrickor. *Göteborgs Museums årstryck*, 1937, s. 142–147.

1938

Norges medeltidsmynt. *Nordisk numismatisk unions medlemsblad* 1938, s. 29–32.

Gustaf Ekwalls gravörverkstad till Göteborgs museum. *Nordisk numismatisk unions medlemsblad*, 1938, s. 87.

Myntnytt. *Tidskrift för myntsamlare*. Nr 1, 1938.

Auktionspriser å svenska riksdaler-mynt. Stockholm 1938, 13 s.

1939

Sveriges mynt 1855–1873 (Riksmyntperioden). Myntbeskrivning med 4 planscher. Stockholm 1939, 31 s.

1940

Femkopeksmyntningen i Avesta 1788. *Nordisk numismatisk årsskrift* (Stockholm), 1940, s. 170–171.

Förfalskning av ryska mynt och sedlar i Stockholm 1788–1792. *Nordisk numismatisk årsskrift* 1940, s. 148–153.

1941

Numismatiska bidrag till Göteborgs och Bohusläns historia. *Göteborgs och Bohusläns fornminnesförenings tidskrift*, 1941, s. 1–43.

1945

Ur det svenska sedelmyntets historia. *Nordisk numismatisk unions medlemsblad*, 1945, s. 37–42.

1946

Sveriges penningväsen. En historisk översikt. Stockholm 1946, 64 s. (*Studentföreningen Verdandis småskrifter*, 486).

Gösta Carells medaljkonst. *Nordisk numismatisk unions medlemsblad* 1946, s. 1–4.

NUF

Mynthandeln TICALEN

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg Tel: 031-20 81 11

Köper Säljer Värderar

Svenska och utländska mynt, pol-letter och övrig numismatika –
Rejäl behandling garanteras.

Öppet fredagar 16–18
lördagar 09–14

Medlem av Sveriges Mynthandlares
Förening

Säljes

Ett trettiotal minnesmedaljer
i silver, utgivna med anled-
ning av fotbollsspelaren Pelés
avslutade karriär 1974.

Utgivare: Industrias de me-
tais nobres Ltda, Sao Paulo,
Brasilien.

Säljes i parti eller styckvis.

Tel 063-10 77 97

ULF NORDLINDS MYNTHANDEL AB

Nybrogatan 36 • Box 5132, 102 43 Stockholm

Telefon 08-62 62 61

KÖPER • SÄLJER • VÄRDERAR
MYNT • SEDLAR • MEDALJER
ORDNAR

Numismatisk litteratur

Medlem av Sveriges Mynthandlares Förening

Svenska guldmynt säljes:

Gustav III. Dukat	1782 01	10.000:–
Karl XV. Dukat	1865 01/0	7.500:–
–. Carolin/ 10 Fr.	1868 01	2.500:–
Oskar II. 20 Kronor	1889 01	2.200:–
–. 20 Kronor	1890 01/0	2.700:–
–. 20 Kronor	1899 01	2.200:–
–. 10 Kronor	1874 01	950:–
–. 10 Kronor	1880 1 ⁺ lit. kn ^t	1.700:–
–. 10 Kronor	1894 01	1.150:–
–. 10 Kronor	1901 01	850:–
Gustav V. 20 Kronor	1925 01	5.500:–
–. 20 Kronor	1925 1+ / 01	4.750:–

Rekvirera vår lagerlista med ytterligare guld
o.a. mynt.

HIRSCH

Mynthandel AB

Malmskillnadsg. 29

111 57 Stockholm

Tel. 08/11 05 56, 21 34 59

Den internasjonale numismatiske kommisjon

Byrået (styret) i Den internasjonale numismatiske kommisjon holdt 25–26 mai sitt årlige møte, denne gang i British Museum, London. Samtlige ni medlemmer var til stede:

Presidenten Robert Carson, Storbritannia, de to visepresidentene Peter Berghaus, Vest-Tyskland og István Gedai, Ungarn, sekretæren Kolbjørn Skaare, Norge, kassereren Herbert A. Cahn, Sveits og styremedlemmene Michael L. Bates, USA, Ernesto Bernareggi, Italia, Jean-Baptiste Giard, Frankrike og Octavian Iliescu, Romania.

Referatet fra fjorårets møte i Budapest ble godkjent, det samme ble regnskapet for 1982 og budsjettet for 1983. Presidenten avla sin rapport om byråets aktivitet siste år. Han ønsket velkommen åtte nye medlemmer av kommisjonen, spesielt første japanske medlem, Institute of Monetary and Economic Studies, Bank of Japan, Tokyo. Dermed har kommisjonen i alt 106 numismatiske institusjoner og organisasjoner som medlemmer. Presidenten minnet om publiseringen høsten 1982 av de to bind av foredragene ved den internasjonale myntforskerkongressen i Bern 1979. Byrået står i taknemmelighetsskjeld til utgiveren professor Tony Hackens, Leuven, og hans medhjelper Raymond Weiller, Luxemburg, og til den internasjonale mynthandlerorganisasjon IAPN som med sitt generøse bidrag har gjort publiseringen mulig.

Byrået uttrykte sin takk til Herbert Cahn, redaktøren av Kommisjonens Newsletter som er utkommet med to nummer siste år. Redaktøren appellerte igjen til alle medlemmene av Kommisjonen og også til numismatiske organisasjoner utenfor Kommisjonen, om å forsyne ham med informasjon for Newsletter. Neste nummer er planlagt å utkomme i oktober 1983, og nyheter og notiser til dette må være redaktøren i hende innen 15. september. Fristen for stoff til det neste nummer, som kommer ut i mars 1984, er 1 februar. Eksemplarer av Newsletter kan fåes gratis ved henvendelse til redaktøren, Dr. H.A. Cahn, Rüttimeyerstrasse 12, CH-4054, Basel, Sveits.

Kommisjonens årshäfte, *Compte rendu* 29 (1982) ble fremlagt og godkjent. Heftet inneholder navn og adresse på alle medlemmer og rapporter om årets aktiviteter. En historikk for myntkabinettet ved det arkeologiske nasjonalmuseet i Athen og en nekrolog over Kommisjonens æresmedlem professor Walter Hävernich er også trykt i dette heftet. Eksemplarer av *Compte rendu* kan fåes ved henvendelse til sekretæren Dr. Kolbjørn Skaare, Universitetets Myntkabinett, Frederiks gt. 2, Oslo 1.

Dr. John Kent, London, som er sekretær for organisasjonskomiteen for den

internasjonale myntforskerkongress i London 1986, møtte for Byrået og gjorde det kjent med det forberedende arbeid så langt. Samtidig planlegges den trykte oversikten over numismatisk forskning i perioden 1978–84. Redaktørene for de forskjellige avdelinger har nå fått nesten komplett sine team av bidragsyttere til de enkelte kapitler. Man håper å kunne publicere en liste over disse, med navn og adresser, i det neste nummer av Newsletter (oktober 1983). Artikkeleffortere blir bedt om å sende særtrykk til vedkommende kapitelforfattere for å lette deres arbeid og dermed publiseringen av hele bindet.

Professor Paul Naster, Belgia, ga en rapport om kommisjonens prosjekt *Sylloge Nummorum Graecorum*. Ett nytt hefte av den tyske Tübingen-samlingen er publisert. Seks bind som omfatter 25 hefter over samlingen i København er kommet i nytte. To hefter for andre samlinger er i trykken, og et større antall nye bind fra seks forskjellige land er under forberedelse. Byrået vedtok et forslag om at *Sylloge* heretter skulle trykkes i et litt redusert format (293 mm x 210 mm). Det ble bestemt at det nye formatet, bare med få nødvendige unntak, skulle taes i bruk for alle fremtidige hefter. Om et annet prosjekt under kommisjonen, *Coin Hoards*, meddelte redaktøren, Dr. Martin Price, London, at bind VII ville bli publisert ved slutten av 1983, og at det var mye materiale ferdig for bind VIII.

Byrået behandlet meldingen om at enkelte institusjoner fremdeles tar reproduksjonsavgifter for fotografier selv om disse er til vitenskapelig og ikke til kommersiell bruk. Det var enighet om å gjøre nye henvendelse fra Byrået om dette for å få fjernet denne hindring for numismatisk vitenskapelig publisering, ikke minst av yngre forskere.

Man tok for seg programmet for kommende numismatiske symposier og konferanser. Det ble beklaget at Byråets håp om en egen numismatisk sesjon ved den internasjonale konferansen for klassisk arkeologi i Athen i september 1983 ikke kunne bli realisert, men man håpet likevel at et visst antall numismatiske foredrag ville bli presentert. Ved et *Cours de Numismatique* som blir holdt i Santander i Spania 5–9 september 1983 blir ett av foredragene holdt av et medlem av Byrået. Det ble detaljert program for det symposiet som American Numismatic Society holder under feiringen av sitt 125 års-jubileum 9–10 september 1983, der flere av Byråets medlemmer vil delta. De som bestemmer seg for å delta i symposiet over 'The use of scientific techniques in the study of coinage of Europe and the Mediterranean World AD 500–1500' i London 6–7 april 1984, kan fremdeles henvende seg til symposiesekretæren Marion M. Archi-

bald, Department of Coins and Medals, British Museum, London WC1B 3 DG. Byrået holder ellers fast ved sine planer om å delta ved den internasjonale historikerkongress i Stuttgart 25 august–1 september 1985.

Byrået behandlet en henvendelse fra Den kgl. Mønt- og Medallesamling i København vedrørende tyveri fra samlingene der. Det var nemlig kommet frem at samme mann hadde begått lignende tyveri ved andre offentlige samlinger uten at detta var varslet. Byrået vedtok å inntrengende be Kommisjonens medlemsmuseer øyeblikkelig å informere både Kommisjonen og den internasjonale mynthandlerorganisasjonen om tyveri og mistanke om tyveri.

Det var enighet om å akseptere en innbydelse fra Staatliche Museen zu Berlin til å holde Byråets neste møte der. Den forløpige dato for møtet ble fastsatt til 2–3 april 1984.

Kolbjørn Skaare

Uppgrens

MYNTHANDEL

RENSTIERNAS GATA 29 TEL. 08-44 82 81
BOX 11080 • 100 61 STOCKHOLM

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Öppet vard 10–17
Lunch 13–14
Lördagar stängt

Medlem i Sveriges Mynthandlars Förening

Mitt i City

STOCKHOLM
SUNDSVALL

Med stor sortering av

Mynt • Sedlar
Medaljer

Frimärken • Vykort
Aktiebrev « Tillbehör »

PEO Mynt
& Frimärken

08-21 12 10
060-11 15 40

Ulla S. Linder Welin in memoriam

Antikvarien vid Kungl. myntkabinettet, fil. lic. Ulla Selma Linder Welin, avled i Stockholm den 12 maj efter långvarig sjukdom.

Ulla Welin föddes 1909. Hon var dotter till förste bibliotekarien vid Kungl. biblioteket, Ludvig Linder och hans hustru Selma Rossander. Efter studentexamen vid Wallinska skolan studerade hon bl a nordisk fornknuskap och nationalekonomi vid Stockholms högskola. Hon kom snart att intressera sig för de vikingatida myntfynden, ett då ganska förbisetat forskningsområde. Sedan orientalisten Esaias Tegnér d.y. avlidit 1928 fanns ingen som bearbetade myntfyndens världiga islamiska del: ca 80 000 dirhamer från flera hundra olika fynd. Ulla Linder skaffade sig de nödvändiga kunskaperna i arabiska och grep sig an med publicering av myntfynd. Hennes första tryckta skrift kom redan 1935, *Södermanlands skattfynd från vikingatiden I*. (Ulla Welins bibliografi för åren 1935–1968 publicerades i Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad till 60-årsdagen 1969).

1936 hittades Sveriges hittills största fynd av islamiska mynt. Beskrivningen av fyndets närmare 3000 dirhamer anförtroddes åt Ulla Linder. Arbetet publicerades i Nordisk Numismatisk Årsskrift (NNÅ) 1941, *Ein grosser Fund arabischer Münzen aus Stora Vellinge, Gotland*. Publikationen av Stora Vellinge-fyndet innehåller bl a ett i senare litteratur ofta återropat diagram över myntmassans kronologiska fördelning. Detta var en då ännu ovanlig presentationsform som visar Ulla Welins tidiga orientering mot nu gängse statistisk metodik. Med Stora Vellingepublikationen tog Ulla Welin – sedan 1939 gift med sedermera docenten och chefen för Svenska institutet i Rom, Erik Welin – steget ut i den internationella numismatiken. Efter kriget kom hon i nära kontakt med ledande forskare inom området såsom J. Walker, British Museum, G. C. Miles, American Numismatic Society och A. A. Bykov, Eremitaget. Under 1950- och 1960-talen följde en rik produktion av större och mindre artiklar om skilda problem, t ex *Wasit, the Mint-Town* (1955), ett betydande referensverk för kändedomen om umayyadernas viktigaste myntort, eller den omfattande

studien över hamdanidernas myntning, *Sayf ad-dawlah's Reign in Syria and Diyarbekr in the Light of the Numismatic Evidence* (1966), ett tidigare bearbetat ämnesområde.

Ulla Welins främsta forskningsinsats gällde bearbetningen av samtliga islamiska mynt funna i svensk jord, inom ramen för efterkrigstidens stora internationella forskningsprojekt, *Mynt från vikingatiden funna i Sverige* (jfr den tillhörande publikationsserien CNS 1. 1–2, 1975–77). I Kungl. Myntkabinettets lokaler på Sandhamnsgatan finns ett 20-tal nötta samlingspärmar, bräddfulla med myntbestämningar och andra anteckningar, vittnande om 40 års träget, till stor del operulerat arbete för projektets räkning. Pärmarna innehåller ett viktigt referensmaterial för de yngre forskare som nu övertagit projektets islamiska del. Inte minst väsentligt för projektet är Ulla Welins framlyst tidiga registrering av myntens cirkulationsspår: fragmentering, ristningar, hack. En del av detta material publicerades i arbetet *Graffiti on Oriental Coins in Swedish Viking Age Hoards* (1956).

Ulla Welins namn är främst förknippat med den islamiska numismatiken men hon var förebildligt angelägen om en mångsidig orientering. En av hennes tidigaste skrifter handlar om falukoppar i utländska mynt (NNÅ 1937). Senare återkom hon till svensk koppar och kopparmyntning. Hennes vägledning genom myntsamlingen i Bergslagens museum är populärvetenskap i ordets bästa bemärkelse (1951; i ny omarbetad upplaga 1962). Ett av Ulla Welins mest omfattande arbeten är den otryckta katalogen över Sven Svenssons samling, ett digert verk, innehållande kortfattade beskrivningar av inte mindre än 30 146 föremål, bl a svenska mynt (nr 1–5963), svenska besittningsmynt (5964–9145), svenska medaljer (9146–12178) och utländska sedlar (23733–30146). På titelbladet står: "Katalogen upprättad 1935–1938 av fil. kand. Ulla S. Linder." Ulla Welin var lärdomshistoriskt väl bevandrad – läs t ex hennes roande skildring av Elias Brenners arabiska guldpennning och dess öden (NNÅ 1964). Och hon var inte rädd för debatt. Självfallet mötte hon oppo-

Foto: ATA

sition när hon föreslog en omdatering av vikingatidens början till 700-talet med anledning av den tidigaste islamiska myntimporten (Fornvännen 1974).

Under större delen av 1950-talet var Ulla Welins verksamhet förlagd till Historiska museet i Lund. Hon tjänstgjorde även vid Malmö museum. Hennes stora kunnande togs tacksamt emot av skånska arkeologer och av den myntintresserade skånska allmänheten. Likväl hann hon med både att fortsätta sitt forskningsarbete med de islamiska mynten och att engagera sig i föreningsverksamhet, bl a inom Fredrika Bremer-förbundet. Vid flytningen till Rom 1957 började ännu en ny period i Ulla Welins liv. Som värdinna vid svenska institutet upptogs mycket av hennes tid av representation, utövad med stor gästfrihet. Men inte ens under dessa arbetsamma år, efterhand med tilltagande ohälsa, släppte hon helt sitt forskningsarbete.

Utmärkande för Ulla Welin var hennes entusiasm, man kan kanske nästan säga lidelse, för sitt arbete. Hon besvärades av astma sedan ungdomen, hon hade en stor familj att ta hand om, hon flyttade mellan Stockholm, Lund och Rom och hon hade större delen av sitt liv mycket osäkra anställningsförhållanden. Likväl förmådde hon uppehålla en imponerande produktivitet. Hennes in i det sista levande intresse för vetenskapliga problem måste ha hjälpt henne genom sjukdom och andra svårigheter. Ulla Welins uthållighet och vetenskapliga engagemang framstår som ett föredöme för yngre generationer.

1975 blev Ulla S. Linder Welin Honorary Fellow i The Royal Numismatic Society, London, en sällsynt utmärkelse. Hon var korresponderande ledamot av Svenska Numismatiska Föreningen sedan 1945. Vid årsmötet 1976 tilldelades hon föreningens Gustaf VI Adolfs-medalj i guld för framstående numismatisk forskning.

Brita Malmer

Forts. s. 142

Ekvatorial - Guinea

Till samlarnas fromma utges ett stort guldmynt med anledning av påven Johannes Paulus II:s besök. Påvens huvud avbildas en face på åtsidan.

Tekniska data: 1 Ekwele 1982, guld 999,9/1000, 62,29 g, diameter 50 mm.

Iran

har utgivit ett nytt, reguljärt mynt i kopparnickel med ett nominellt värde av 20 Rial 1980 (att sättas i cirkulation 82/83) och med en diameter av 30,8 mm. Dessutom har man nyligen utgivit ett 10 Rials propagandamynt med året 1982, även detta i kopparnickel. På myntets framsida finns att läsa både på arabiska och engelska OH MOSLEMS, UNITE! UNITE!

Irak

utger ett jubileumssilvermynt med nominalen 1 dinar i silver (900/1000) med diametern 31,3 mm, detta för att hedra flygvapnet och landets president Saddam Hussein. Det tiokantiga myntet bär presidentens vänstervända bröstbild och under detta en lagerkrans och ovan ett modernt militärt plan och ett gammalt tvådäckt propellerplan, detta förmodligen också som en påminnelse om kriget med grannlandet Iran.

USA

har nu börjat prägla mynt till sommarolympiaden 1984 som hålls i Los Angeles. Det första dollarmyntet präglades under största pressbevakning av myntverkets direktör Mrs. Donna Pope, vilket skedde 10 februari kl 11.35. Myntet sändes till president Ronald Reagan för att införlivas med den privata myntkollektionen. \$ 29 fick presidenten betala för detta första olympiamynt! På åtsidan finner vi en vänstervänd halvbild av en örn och i fältet E PLURIBUS UNUM och omskriften UNITED STATES OF AMERICA ONE DOLLAR. Frånsidan pryds av två diskutastare, året 1983, valspråket samt omskriften LOS ANGELES XXIII OLYMPIAD LIBERTY. Mynten präglas i proof; tekniska data som för vanliga silverdollars.

Bild på omslag

Litet sedelpoesi [2]

När vi går igenom samlingar av äldre svenska sedlar på vitt papper med tryckt baksida, så finner vi mycket ofta att någon av sedelns innehavare har funnit det lämpligt att på denna otryckta baksida göra anteckningar.

De anteckningar vi finner är av högst skiftande slag. Oftast är det fråga om affärsanteckningar, men inte sällan finner vi att en sedelinnehavare har tecknat ner ett litet poem på sedelns baksida.

I regel uttrycker dessa sedelverser ägarens förhoppning – eller till och med förvisning – att sedeln snart skall komma tillbaka, till exempel:

Så gack nu ut, du lilla lapp,
i världen till att vandra;
du kommer snart till mig igen
med tio tusen andra.

En sådan vers finns på en 8 sk.

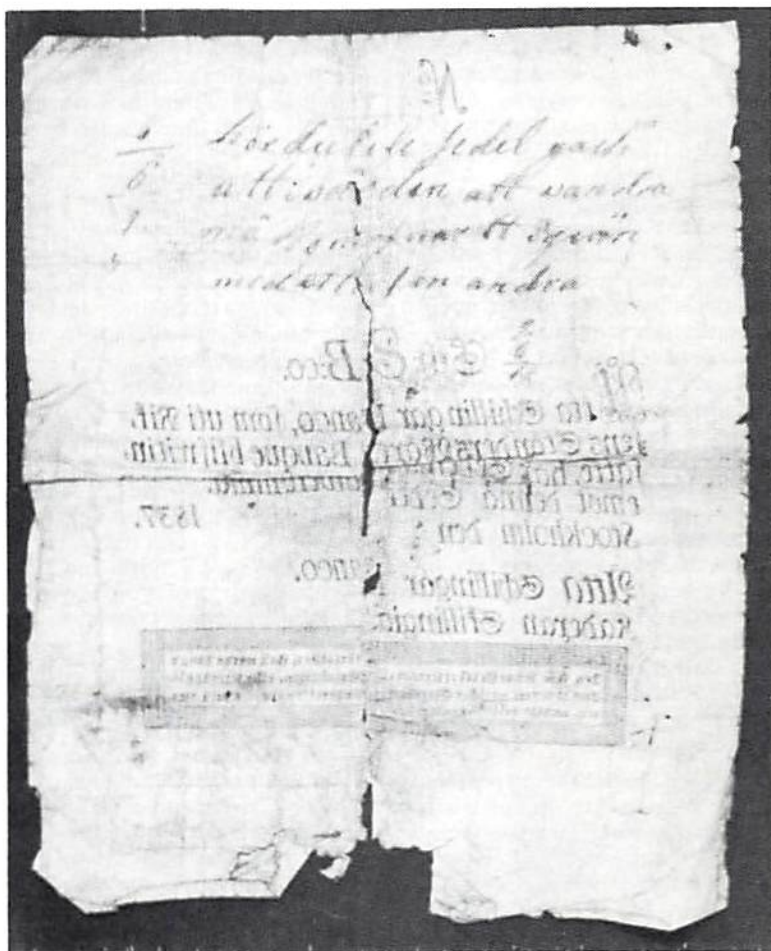
b:o sedel från 1834 i Oslo universitetets myntkabinett.

På en 8 sk. b:o sedel från 1837 i B. Ahlströms mynthandel i Stockholm har en oövad hand skrivit följande vers efter samma modell (se ill.):

hör du lile sedel gack
utt i värden att vandra
må kom snartt igiän
med ettusen andra.

Den som har tecknat ner detta kväde kan inte ha varit nämnvärt van vid litterära sysselsättningar. Vi frågar oss varför han eller hon har känt ett behov att skriva ner poemet. Kan versen ha varit ett slags besvärjelse i syfte att tvinga sedeln att komma tillbaka, helst i sällskap med många andra sedlar?

Torgny Lindgren

Poem på en 8 sk. b:o sedel från 1837. Foto Jüri Tamsalu, ATA.
(Sedeln återges här något förminskad.)

R.D.

Myntverket föreslår ändringar av myntlagen

Den magnifika portalparagrafen till lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 stadgade: "Guld skall ensamt vara värdemätare i riket, och således utgöra grunden för dess myntväsen". Riksbankens sedelinlösnings-skyldighet grundlagsfästes. 1897 inskräpades, att om riksbanken "under hvad sken det vara må" vägrade att omedelbart lösa in en uppvisad sedel, så skulle det bli rättsligt förfarande, av mycket allvarligt slag.

Men 1873 års myntlag visade sig vara en koloss på lerfötter. Riksbanken blev 1914 tvungen att vägra inlösen av sina sedlar. Det var ett klart brott mot gällande författningar, men det skedde med regeringens goda minne och riksdagen sanktionerade det. Riksbanken kunde sedermera endast sporadiskt återuppta sedelinlösningen. Efter hand föll den ena efter den andra av föreskrifterna i 1873 års myntlag. Den 17 december 1970 fick vi en ny myntlag – med fem paragrafer mot sjutton i 1873 års myntlag. Genom den nya myntlagen, som trädde i kraft den 1 januari 1972, upphävdes 1873 års myntlag.

Den äldre myntlagen innehöll detaljerade bestämmelser om sammansättningen av alla mynt, oavsett metall, under det att den yngre myntlagen ger regeringen rätt att förordna om sammansättningen av mynt av oädel metall.

Regeringens därefter utfärdade kungörelser om metallinnehåll och storlek beträffande rikets mynt har tid efter annan ändrats.

Myntlagen föreskriver numera i § 3: "Mynt skall finnas i följande namnvärden, nämligen fem kronor, en krona, femtio öre, tjugofem öre, tio öre och fem öre. Dessutom får minnes- och jubileumsmynt med andra namnvärden finnas".

I skrivelse till regeringen den 29.4. har myntverket föreslagit ändring av denna paragraf; vi refererar skrivelsen här nedan.

Myntlagen har behållit myntenheten krona, indelad i 100 öre, men det är i praktiken omöjligt att med mynt betala "i ettöressteg", eftersom det minsta präglade myntet är fem öre. I detaljhandeln sker prissättning "i ettöressteg", men beloppen skall avrundas till hela femtal ören enligt särskild lag.

Då ettöres- och tvåöresmynten

drogs in, gavs ett nytt femkronemynt ut, önskat i första hand av automathandeln. Myntet fick ingen större användning, så länge riksbanken gav ut femkronesedlar. Sedan riksbanken nu börjat avveckla femkronesedeln (se MYNTKON-TAKT/SNT 1982:6, s. 140), begagnas femkronemyntet mera och det är inte aktuellt att dra in det.

Däremot kan femöresmyntets existens ifrågasättas. Femöresmyntets framställningskostnad är alltför hög i förhållande till myntets namnvärde. En präglingsfärdig rondell kostar ca 8,5 öre inkl moms; med en präglingskostnad vid myntverket av ca 2 öre blir totalkostnaden ca 10,5 öre/st. Vidare föreligger risk för att femöresmyntets metallvärde kan komma att överstiga namnvärdet. Förbud mot nersmältning av mynt avskaffades 1980 på förslag av myntverket, som då framhöll, att kostnadsutvecklingen för de i mynten ingående metallerna måste följas noggrant, så att förbud mot nersmältning av mynt inte skulle behöva återinföras.

Femöresmyntet består av 95 % koppar och 5 % zink. Att i stället använda vanlig handelsmässing eller kopparpläterat järn innebär ingen långsiktig lösning av metallvärdesproblemet. Att använda rent järn eller aluminium till mynt anser myntverket olämpligt.

Om femöresmyntet avskaffas, måste belopp som skall betalas avrundas till hela tiotal ören. Denna avrundning kan tyckas komplicerad för allmänheten. Fem öre skall avrundas till noll, femton och tjugofem öre till tjugofem öre, trettiofem och fyrtiofem öre till fyrtio öre o s v. För kassapersonal torde avrundningsreglerna inte medföra problem.

Avrundning till hela tiotal ören medför, att tjugofemöresmyntet ställer till problem, anser myntverket. "I dag måste man se det som olyckligt att man 1873 inte var konsekvent i decimaltänkandet och införde myntenheten tjugofem öre i stället för tjugofem öre". Myntverket anser det emellertid inte befogat att nu införa myntvalören tjugofem öre. (Här vill ref. göra ett litet inpass. "Decimaltänkandet" – för att nu begagna detta uttryck – kom 1855, då vi fick myntenheten riksdaler

riksmynt indelad i 100 öre. Det skulle både 1855 och 1873 ha varit ett stort fel att slopa tjugofemöringen, som var väl förankrad i svenska folkets betalningsvanor. Den motsvarade nämligen exakt det gamla silvermyntet 1/16 riksdaler specie, men också den mycket omtyckta sedeln 8 skillingar banko eller, i gängse omräkning till riksgälds, 12 skillingar riksgälds; därav tjugofemöringens smeknamn "tolvskilling", som väl de äldre bland oss ännu någon gång nyttjar.)

Det bör i detta sammanhang också undersökas, om någon valör bör tillkomma i myntserien. Myntverket anser det i högsta grad aktuellt att diskutera, när ett tiokronemynt skall införas och hur det bör utformas. Mynt med motsvarande eller högre köpkraft användes sedan länge i flera europeiska länder.

I riksbankens nya sedelserie kommer femtiokronesedeln att bli lägsta valör. Därigenom kommer tiokronemyntet att få stor användning. Dess utformning måste övervägas noga. Vikten bör hållas nere för att minska transportkostnaderna och för att göra myntet bekvämt att hantera för enskilda. Det måste lätt kunna skiljas från övriga mynt samt lätt identifieras i automathandelns myntmekanismer: ett tiokronemynt beräknas nämligen få stor användning i automathandeln.

Sveriges myntserie skulle i framtiden bestå av valörerna 10 öre, 50 öre, 1 krona, 5 kronor och 10 kronor samt sedelserien av valörerna 50 kronor, 100 kronor, 500 kronor och 1.000 kronor jämte 10.000 kronor.

Femöres- och tjugofemöresmynten torde kunna dras in redan vid utgången av 1983. Någon särskild utredning torde inte erfordras. Ett normalt remissförfarande är dock nödvändigt.

Erforderliga beslut om tiokronemyntet torde också kunna tas enbart efter remissförfarande. Planeringen måste ligga före händelseutvecklingen, annars kan myntet vara föråldrat redan när det kommer ut.

Myntverket är berett att i samarbete med riksbanken, övriga banker och berörda parter inom näringslivet utreda lämplig utformning av ett tiokronemynt. Myntverket vill dock först inhämta regeringens principiella inställning till ett tiokronemynt

för att utredningen, som kommer att ta betydande resurser inom och utom myntverket i anspråk, inte skall göras i onödan. Om regeringen anser, att ovannämnda frågor bör utredas genom en av regeringen tillsatt kommitté, hemställer myntverket, att regeringen snarast utser en sådan.

Sammanfattningsvis föreslås sålunda i myntverkets skrivelse dels att femöres- och tjugofemöresmynten dras in, möjligen redan vid utgången av 1983, dels att regeringen prövar frågan om införande av ett tiokronemynt.

Myntverkets skrivelse har överlämnats på remiss till Svenska Numismatiska Föreningen. T. L.

Stor medaljstöld i Danmark

Den 30 maj ägde ett inbrott rum på Frederiksborgs slott, Hillerød, varvid en monter slogs sönder och flertalet däri befintliga medaljer stals. Inbrottet ägde rum på eftermiddagen. Larm gick och personal skyndade till, men tjuven hann undan med 54 guld- och silvermedaljer, varav flertalet hörde till L. E. Bruuns berömda, på hundra år deponerade samling; resten var Frederiksborgs museums egendom. Vi publicerar nedan en förteckning på engelska över de stulna föremålen. På begäran kan bilder erhållas. Vid misstanke om att stöldgodset dykt upp kontaktas lämpligen närmaste poliskontor. Ring gärna Kungl Myntkabinettet i Stockholm (08/63 07 70) eller till Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, DK-3400 HILLERØD, tel 02/26 04 39.

Förteckning sammanställd av Steffen Heiberg, curator:

From The L. E. Bruun Collection (deposed in The Frederiksborg Museum):

1.	Christian I, 1426–81. Romerrejsen 1474 B. V. Melioli. Cast from the 18th cent.	Silver	LEB 15210 Galster 1
2.	Hans 1455–1513. without year	Silver	LEB 3845 (variant of) Schou p. 14 no. 9
3.	Christian II, 1481–1559.	Copy	LEB 3935 Galster Unionstid 24
4.	Frederik I, 1471–1533 without year Ribe, Mark.	Silver	LEB 4096 Galster Unionstid 257
5.	Tyge Brahe, 1546–1601 1595.	New cast	LEB 16807 Galster 53
8.	Johan Rantzau, 1492–1565 without year	Gilt	LEB 16937 Galster 51
9.	Christian IV, 1577–1648 Nicolaus Schwabe without year	Gold	LEB 15257 Galster
10.	Queen Anna Cathrine, 1575–1612 Jacob van Doort w.y. Bef. March 29, 1612	Gold	LEB 15255
12.	Christian V, 1646–99. Coronation 1671 Jeremias Hercules	Silver	LEB 15331 Galster 95
15.	Christian VI, 1699–1746. Coronation 1731 I. C. Hedlinger	Silver	LEB 15594 Galster 371
16.	Queen Sophia Magdelene, 1700–1770 Coronation 1731. G. W. Wahl	Silver	LEB 15597 Galster 337
17.	Frederik V, 1723–66. Coronation 1747 M. G. Arbién and P. C. Winslöv	Silver	LEB 15664 Galster 432 and 404
19.	Christian VII, 1749–1808. Coronation 1767 D. J. Adzer	Silver	LEB 16009 Galster 464
20.	Queen Caroline Mathilde, 1751–1775 Coronation 1767. Wolff.	Silver	LEB 16010 Galster 510
21.	Frederik VI, 1768–1839 and Queen Marie Sophie Frederikke, 1767–1852. Coronation 1815. C. A. Møller and H. E. Freund.	Silver	LEB 16128 Bergsøe 75
22.	Christian VIII, 1786–1848 and Queen Caroline Amalie, 1796–1881. Coronation 1840. C. Christensen and H. Conradsen.	Silver	LEB 16220 Bergsøe 170
23.	Peder Griffenfeldt, 1635–1699 J. Hercules 1674	Silver	LEB 16849 Galster 103
25.	Ludvig Holberg, 1684–1745 M. G. Arbién 1754	Silver	LEB 16877 Galster 453
26.	Jacob Langebek, 1710–75 D. J. Adzer 1775	Silver	LEB 16900 Galster 489
27.	A. G. Moltke, 1710–92 D. J. Adzer 1765	Silver	LEB 16924 Galster 461
28.	J. F. Classen, 1725–92 S. A. Jacobsen 1792	Silver	LEB 16821 Bergsøe 1034
31.	Adam Oehlenschläger, 1779–1850 H. Conradsen 1850	Silver	LEB 17001 Bergsøe 1108
32.	H. C. Ørsted, 1777–1851 P. Petersen 1851	Silver	LEB 17004 Bergsøe 1110
37.	Peter Sabroe, 1867–1913 A. Hansen 1913.	Bronze	LEB 16951

HÅKAN WESTERLUND

Mynthandel

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

*Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar
före 1930*

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08/11 08 07

(historical)

2.	Conquest of Calmar Aug. 3rd, 1611	Gilt	LEB 15252 Galster 43
3.	Peace in Brömsebro 1645	Gold	LEB 15265 Galster 76
5.	Peace in Copenhagen 1660	sheetmetal	LEB 15281 Galster 106-08
6.	Niels Juel's victory in Køge Bugt 1 st July, 1677. Christoph Schneider	Silver	LEB 15344 Galster 124
7.	The peace at Frederiksborg 3rd July 1720. Peter Berg	Silver	LEB 15533 Galster 315
8.	Death of Charles XII Dec. 11th 1718 Peter Berg	Silver	LEB 15527 Galster 312
9.	Peace in Lund 1679 Christoph Schneider	Silver	LEB 15352 Galster 133
10.	The Swedish general Stenbock surrenders Tønning to Frederik IV 1714	Silver	LEB 15512 Galster 306
11.	The new naval harbour 1692 Bartold Mayer	Silver	LEB 15384 Galster 146
12.	The docks consecration 26th May, 1739 G. W. Wahl	Silver	LEB 15623 Galster 386
13.	The consecration of Christiansborg 28th November, 1740.	Silver	LEB 15626 Galster 387
14.	The royal house of Oldenburg 300 years jubilee 1749. M. G. Arbien	Silver	LEB 15668 Galster 435
15.	Frederik V, equestrian statue 1768 J. H. Wolff	Silver	LEB 16002 Galster 508
16.	The law about citizenship 29th Jan, 1776. D. J. Adzer	Silver	LEB 16037 Galster 481
18.	The Academy of Fine Arts' large goldmedal. M. G. Arbien	Gold	LEB 15697 Galster 446
21.	The constitution 5th June, 1849. P. Petersen	Gold	LEB 16248 Bergsøe 200
23.	To the volunteers from the sister nations 1848-50. P. Petersen	Silver	LEB 16252 Bergsøe 201
24.	The Scandinavian exhibition for industry, agriculture and arts. Copenhagen 1888. S. Lindahl	Silver	LEB 16438 Bergsøe 521

From Frederiksborg Museum's own collection of medals:
(portraitmedals)

38.	C. W. Eckersberg, 1783-1853 H. Conradsen 1883.	Gold	M 347 Bergsøe 1040
39.	A. S. Ørsted, 1778-1860 P. Petersen 1851.	Gold	M 395 Bergsøe 1109
40.	Jonas Collin, 1776-1861 H. Conradsen 1859.	Gold	M 223 Bergsøe 1036
41.	C. F. Tietgen, 1829-1901 S. Lindahl 1894	Gold	M 24
42.	J. B. S. Estrup, 1825-1913 H. Conradsen 1894.	Gold	M 346
43.	Niels Bohr, 1885-1962 H. Salomon 1955.	Bronze	M 404

(historical)

4.	Hommage of Frederik III 1666 Jeremias Hercules	Gold	M 351 Galster 92
----	---	------	---------------------

Forts. från s. 148

Malaysia

1957 erhöj landet full självständighet, vilket man på 25-årsdagen 1982 firade med att utge jubileumsmynt i silver och kopparnickel. På åtsidan finner man premiärministern Abdul Raham Putra Al-haj och i bakgrunden en mänskära och solen, på framsidan finns landets vapen, jubileumsårtalen "1957-1982" samt valören.

Tekniska data: 25 Ringgit 1982, silver 925/1000, 42,0 mm, 35,0 g
1 Ringgit 1982 kopparnickel 33,35 mm,

Nepal

Med anledning av 30-årsdagen av Mount Everests bestigning, världens högsta bergstopp (8848 m ö h), utges tre olika jubileumsmynt i guld, silver och kopparnickel. Alla mynten är identiska till utseendet bortsett från nominalen; mynten pryds av bergstoppen samt under denna skriften ASCENT OF MT. EVEREST 1953-83. Mynten är präglade i Singapores myntverk.

Tekniska data: Rs1000, guld 500/1000, vikt 10 g, diameter 28,5 mm, upplaga 350.

Rs100, silver 925/1000, vikt 31,1 g, diameter 38,7 mm, upplaga 1 500.

Rs10, CuNi, vikt 25 g, diameter 40 mm, upplaga 2 000.

R. D.

Forts. s. 139

Tjänstebyte vid Kungl Myntkabinettet

Den 1 juli i år har Ulla Westermark på begäran beviljats entledigande från tjänsten som museidirektör och chef för Kungl Myntkabinettet. Hon stannar som avdelningsdirektör vid institutionen.

Hennes efterträdare som museidirektör är Lars O. Lagerqvist, mångårig medarbetare (1951-62 och sedan 1979) vid myntkabinettet.

**Köper
Säljer
Värderar**

**KRONANS
MYNT
OCH
FRIMÄRKEN**

ANTIKHALLARNA Tel. 031-13 55 81
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg

17.	The ceasing of negro trade 1792 P. Gianelli	Silver	M 358 Bergsøe 4
19.	The battle of Copenhagen 1801. "Modet værger". Engraved: Lieutn: Christ: Wolqūe: Risbrich. P. Gianelli.	Gold	M 20 Bergsøe 28
20.	The Reformation jubilee 1836 C. Christensen	Gold	M 98 Bergsøe 117
22.	The resurrection of Frederiksborg 1861 G. L. F. Schmalfeld 1861	Silver	M 363 Bergsøe 253
25.	The reunion of North Sleswich with Denmark. Commission internationale. Harald Slott-Møller.	Gold	M 365

Abbreviations:

LEB	L. E. Bruuns Mønt- og Medaille Samling. København 1928.
Galster	Georg Galster: Danske og Norske Medailler og Jetons ca. 1533- ca. 1788. København 1936.
Galster Unionstid	Georg Galster: Unionstidens Udmøntninger. København 1972.
Bergsøe	Vilhelm Bergsøe: Danske Medailler og Jetons. København 1893.
M	The Frederiksborg Museum's medal register.

För viktintresserade

Framlidne fil dr Kjell Runquist, Helsingborg, avslutade kort före sin bortgång ett mycket gediget arbete, betitlat *Medeltidens unsvikter*, som utkom på eget förlag 1982 och omfattar 129 + 7 sidor. Dess undertitel lyder: Europeiska viktsenheter genom århundradena med speciell inriktning mot det 13:e och 14:e århundradets merkantila situation. Som bekant hänger alla äldre myntsystem intimt samman med viktsystemen. Åtskilliga numismatiker är citerade i arbetet (Thordeman, Rasmusson), samt därtill penninghistoriker (Bolin, Forssell).

Boken kan erhållas – så långt den begränsade upplagan räcker – från författarens son:

Leif Runquist, St. Trädgårdsgatan 10,
211 28 MALMÖ

LLI

Rånöverfall i Kungl Myntkabinettet

Som förmodligen de flesta läst i tidningarna ägde en rånkupp rum fredagen den 6 maj kl 13 i Kungl Myntkabinettet. Vakten slogs ner och förövaren sparkade sönder glaset till den vänstra montern i utställningen "Världens mynt", som omfattar antiken. Efter kontroll visade sig, att har tillgripit den unika Konstantinmedaljongen, som ursprungligen förvärvades med drottning Lovisa Ulrikas stora samling 1762. Medaljongen – som har Konstantin den stores porträtt på åtsidan – är slagen i Trier år 326. Den är av guld och väger 4 1/2 solidi eller 20,13 g. Den är publicerad i Roman Imperial Coinage VII (av Patrick Bruun), London 1966, som nr 469. Se bilden!

Tjuven beskrivs som 20–25 år, mörk och magerlagd. Om det rörde sig om en beställningsstöld har han sannolikt för länge sedan lämnat medaljongen vidare. Besked som kan hjälpa till att klara upp stölden lämnas till närmaste polismyndighet eller till Kungl Myntkabinettet, Box 5405, 114 84 Stockholm, tel 08/63 07 70.

Foto ATA

Kungl Myntkabinettet

Statens museum för
mynt-, medalj- och
penninghistoria

Narvavägen 13–17, 2 tr
Stockholm
(Buss nr 42, 44 och 69
till Historiska museerna,
tunnelbana till Karlaplan)

Basutställningar: Svenska mynt
från alla tider; svenska besittningar
(tillfälligt stängd); medaljkonstens
historia och svensk historia i
medaljform.

Museet:
Tisdag – söndag 11–16
Måndag stängt
Besökstid: tisd 13–16
Postadress: Box 5405,
114 84 Stockholm
Tel: 08-783 94 00

RECENSIONER

Birger Strandell: Svenska läkaresällskapets medaljsamling, Svenska läkaresällskapets handlingar Hygiea, Band 90, Häfte 7, Stockholm 1981, ISSN 0349-1722. Ca pris 25 kr + moms.

Birger Strandell har mycket länge sysslat med Svenska läkaresällskapets medaljer och det är en mycket nyttig förteckning över sagda medaljer, som han sammanställt. Under ett sysslade med medaljkonstnären Gösta Carells gärning har man kunnat konstatera att hur stora människans insatser än har varit glöms hon mycket fort. Att nu ha tillgång till en förteckning och en, låt vara inte fullständig översikt, över det ämne som här behandlats i medaljform, nämligen läkaren, är utomordentligt nyttigt. Författaren har bemödat sig att koncist lämna väsentliga uppgifter om såväl mannen som medaljen som sådan med bra referenser till redan existerande litteratur.

Boken inledes med en subjektiv beskrivning av samlingen under rubriken "Vad döljer sig i Svenska läkaresällskapets medaljsamling?", uppenbarligen ett föredrag hållet i läkaresällskapet 1981. Till den nämnda översikten fogar sig en förteckning över mottagare av Svenska läkaresällskapets belöningsmedaljer upprättad av Monica Granbeck. Såväl denna som Strandells översikt verkar någorlunda felfria; i förteckningen över utländska läkare saknar man emellertid här och var förnamn på konstnärerna eller någon gång efternamn. Till en ny upplaga borde det nog kompletteras.

Vad gäller den Granbeckska översikten saknar recensenten varje form av förutsättning för att kunna bedöma, huruvida de där lämnade oerhört detaljrika uppgifterna är riktiga, men saknar å andra sidan all anledning att tro att en felfinnare skulle ha någon som helst framgång. För den, som sysslar med medicinsk kulturhistoria eller samlar medaljer, är det lilla häftet outhärligt.

Ernst Nathorst-Böös

C. J. Becker (utg.): *Studies in Northern Coinages of the Eleventh Century*. København 1981. *Det Konglige Danske Videnskabernes Selskab, Historisk-filosofiske Skrifter* 9:4. ISBN 87-7304-112-2. 174 s. Illustrerad.

Det stora CNS-projektet ("Corpus Nummorum Saeculorum IX-XI qui in Suecica reperti sunt") kompletteras successivt av olika specialarbeten, oftast baserade på nordiskt och främst det svenska materialet, som ger oss mer "kött på benen" än den egentliga CNS-serien kan erbjuda den numismatiske lekmannen. Specialarbetena öppnar för honom fantasieggande perspektiv, som ger mera liv inte bara åt mynten i våra egna privata samlingar utan även åt vår gamla nordiska historia. Ett sådant specialarbete är i hög grad föreliggande bok.

Brita Malmer inleder med artikeln *Imitations of Byzantine Miliaria found in Sweden*. Av i Sverige funna 500 miliaria-mynt är 10 % (51) imitationer – i våra nordiska grannländer är procentsatsen mycket högre (nära 100 procent i Norge och Finland). *Brita Malmer* beskriver imitationerna mycket ingående och överskådligt samt presenterar även några "mulor" med imitationer av anglosaxiska eller arabiska mynt. Imitationerna har kunnat delas in i grupper och förf. presenterar förslag om skandinavisk resp icke-skandinavisk härstamning för dem.

Mark Blackburn lyckas i artikeln *An Imitative Workshop Active during Æthelræd II's Long-Cross Issue* på ett fängslande sätt via stämpelkopplingscheman, myntmästarsignaturer, vikter, m. m. dela in de behandlade imitationerna i grupper – irländska ("Hiberno-Norse") och övriga. *Blackburn* kommer om den sistnämnda till den slutsatsen, att "this particular group of Long Cross imitations was struck at a workshop which was situated somewhere east of the North Sea and north of the Danevirke".

CNS-projektets anglosaxiska del har i hög grad berikats genom de insatser, som den nyligen avlidne *Michael Dolley* presterat. Denna bok innehåller tvenne artiklar av hans hand. I *Imitation and Imitation of Imitation: Some Problems Posed by the non-English Helmet-Pennies with the Name of Æthelræd II* delar han upp de i svenska fynd före-

kommande imitationer på dels irländska ("Hiberno-Norse") imitationer och dels skandinaviska imitationer av de irländska eller andra. ("The most skilful of the Scandinavian engravers of coins of Helmet type had on the bench before him at least one of the Dublin imitations to serve as one of his models"). *Dolley* tidsbestämmer imitationerna till 1010–1015 och ansluter sig i vad avser präglingsorten till *Blackburn's* uppfattning för Long Cross-imitationerna.

Michael Dolley står tillsammans med *Kenneth Jonsson* för artikeln *Imitative Anticipation: Yet Another Dimension to the Problem of Scandinavian Imitation of Anglo-Saxon Coins*, i vilken de närmare diskuterar de mynt som B. E. Hildebrand kallar "Falskmynt och Fantasimynt" i den andra upplagan (1881) av sin *Anglosachsiska mynt*.

Boken avslutas med *C. J. Beckers* artikel *The Coinages of Harthacnut and Magnus the Good at Lund c. 1040- c. 1046*. Det är en mycket intressant och givande artikel. *Becker* behandlar mycket ingående de läsbara och icke-läsbara inskrifterna, ordnar upp Lunda-mynten i stämpelkopplingskedjor och presenterar en kronologi för åren 1040–1046 för de av honom uppordnade fyra myntgrupperna. *Becker* nöjer sig icke blott med att behandla titelns tidsperiods Lunda-myntning utan sätter in stadens myntning på dess rätta plats inom de danska myntsystemen under 1000-talet och understryker Lunds ställning som huvudmyntort för det dåtida Danmark. Han lämnar slutligen – på grundval av det numismatiske materialet – intressanta kompletteringar till den allmänna historiens uppgifter om de under denna tid rivaliserande danska konungarnas herravälde i olika delar av riket.

Bokens artiklar är utomordentligt väl illustrerade.

N U F

Observera

Stockholmsbesökare, som tillhör någon till Svenska Numismatiska Föreningen eller Nordisk Numismatisk Union ansluten förening, är alltid välkommen till Svenska Numismatiska Föreningens möten. Programdetaljer finns inspelade på föreningens automatiska telefonsvarare (08/67 55 98).

Nordisk Numismatisk Årsskrift 1979 — 80

"Bättre sent än aldrig", kan man utropa här! Efter alltför lång väntan fylldes luckan i biblioteksraden; de spända och otåliga förväntningarna förbyttes som väl var inte i besvikelse utan i tacksamhet över att innehållet hade återgått till "gamla goda" stilen på NNÅ.

Boken börjar med ett imponerande antiknt anslag. Köpenhamn-kabinetten är ju världsberömd för sin greksamling (tänk Dig — 43 band i Sylloge Nummorum Graecorum!). Dess chef *Otto Mørkholm* ger i "A History of the Study of Greek Numismatics" i en första del en fin skildring av numismatikernas befattning under de senaste 200 åren med den grekiska myntningen. Hans exposé är indirekt ett "te Deum" över att så mycket vackert kommit till den kalla Norden och över vad dess chefer betytt i detta sammanhang.

Ulla Westermarck bygger vidare på det antika temat genom en beskrivning av vad som i dag finns kvar av tre under 1800-talet gjorda fynd utanför Sidon (dagens Saida) i gamla Fenicien av grekiska guldstateter från 300-talet före Kristus (ett 40-tal mynt av ursprungligen mer än

7.000). *Tuukka Talvio* låter finalen bli ett numismatikernas tack till de finska förfäder som gömde romerska mynt i Finlands jord, såsom bevis dels på hur "Finlands materiella kultur under romerska järnåldern var under starkt östbaltiskt inflytande" och dels på kontakter västerifrån över Sverige.

Harald Wideen ägnar "Myntfynden i Atlantican" en ingående, intressant illustrerad studie och *Kenneth Jonsson* publicerar en år 1977 i Thuleparken i Eskilstuna funnen vikingatidsskatt på 414 mynt, varav inte mindre än 313 mynt kom från Tyskland och 79 från England mot blott ett Olof Skötkonung-mynt.

C. J. Becker skriver om "Nogle danske imitationer med elementer fra Knud den Stores engelske type 'Short cross' ". Artiklen är ett fint exempel på de otåliga problem med stämpelkopplingar och -imitationer som särskilt den danska 1000-talsmyntningen erbjuder.

Kolbjørn Skaare ägnar "Kong Sverres utmyntning" en ingående studie med förslag till kronologi. Han kommer även in på de i Norge under 1100- och 1200-talen rikligt förekommande bokstavsbrakteater-

na och hänför dem till olika städer och handelsplatser i dåvarande Norge.

Ernst Nathorst-Böös lämnar i sin artikel "Utländska förlagor till svenska mynt" ett flertal exempel på hur svenska stämpelgravörer inspirerats av tidigare eller samtida utländska myntskapelser.

Torgny Lindgren fortsätter sitt mångåriga, betydelsefulla arbete med att kartlägga svensk sedeltillverkning med den som vanligt väl illustrerade artikeln "Till frihetstidens kamp mot sedelförfälskning och sedeletterapning. (2) Peter Mommas och andras förslag till förbättrade sedlar."

Uppsatsdelen av NNÅ slutar med *Anders Christensens* "Fortegnelse over forordninger, love m.v. vedrørende mønt- og pengevæsenet i Danmark og Hertugdømmerne fra 1813 til 1875".

Årsskriften avslutas med de sedvanliga årsredogörelserna från myntkabinetten.

N U F

Nordisk Numismatisk Årsskrift 1981

Årsskriftens undertitel är "Coinage and Monetary Circulation in the Baltic Area c 1350 — c 1500". Innehållet är helt ägnat det symposium, som — med denna ämnesinriktning — avhölls i Köpenhamn i mars 1981 för att fira Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings 200-åriga tillvaro, och kan alltså i viss mån betraktas som en fortsättning på det i Visby år 1963 avhållna symposiet för historiska vetenskaper, vid vilket bl a Nils Ludvig Rasmussen framträdde (med uppsatsen "Münz- und Geldgeschichte des Ostseeraumes vom Ende des 10. bis zum Anfang des 14. Jahrhunderts. Ein numismatisch-geographisches Überblick.>").

Bidragen har författats av danska, norska, svenska, finska, ryska (estniska), polska och tyska numismatiker och täcker därför på ett mycket bra sätt de olika frågeställningarna, som är förknippade med Östersjöområdets monetära förhållanden under senare delen av medeltiden.

John Day från Parisuniversitetet ger inledningsvis i "The Question of Monetary Contraction in the late Medieval Europe" mycket intressanta siffror om guld- och silvermyntningen under 10-årsperioder från 1301 till 1500 i Frankrike, England, Flandern, Brabant, Holland, Hainaut-Namur, Lübeck, Florens, Genua, Barcelona, Valencia, Navarra och Sardinien. Dessa siffror belyser klart variationerna i den under perioden sjunkande tillgången på metallerna guld och silver. Day berör även — bland andra intressanta spörsmål — det under perioden ökande handelsutbytet med Orienten över främst Venedig, som gav ett underskott i betalningsbalansen, vilket krävde guldexport i utjämningsssyfte.

Tysken *Rolf Sprandel* ägnar sig åt "Zahlungsströme im hansisch-nordischen Raum", med huvudvikten lagd på Skånes (främst genom sillfisket) stora ekonomiska betydelse

för handeln och därmed statsfinanserna under 1300- och 1400-talen i detta område. Han lämnar även intressanta uppgifter om de politiskt betingade betalningsströmmarna mellan de nordiska och de nordtyska staterna.

Dansken *Svend Gissel* redogör för jordrätans (arrendets) varierande betalningsformer.

Såväl östtysken *Bernd Kluge* som västtysken *Gerald Stefke* behandlar myntcirkulationen i Mecklenburg och Pommern under rubrikerna "Die Wittenprägung in Mecklenburg/Pommern und ihr Anteil am Geldverkehr des Ostseeraumes im 14. und 15. Jahrhundert" resp. "Silbergeld-Probleme im westlichen Ostseeraum, ca 1380 — ca 1430". Båda författarna påtalar behovet av en revision av de av W. Jesse ("Die wendische Münzverein") och O. Oertzen ("Die mecklenburgischen Münzen des Grossherzoglichen Münzkabinetts") utgivna standard-

verken. Med utgångspunkt från den av Peter Berghaus år 1973 framförda (och nu allmänt erkända) teorin om att witten-mynten började präglas först år 1365 lämnar Stefke en redogörelse för hur witten-präglingen spreds från Lübeck till de mecklenburgska och pommerska städerna och efter vilken myntfot utväxlingen skedde dem emellan. Kluge redogör mer detaljerat för de olika städernas myntningsrättigheter och berör frågan om deras myntning skett å landsherrens eller egna vägnar.

Tre polska numismatiker presenterar efter andra världskriget framkomna forskningsresultat under titlarna "Die Münzcirkulation in Hinterpommern in der 2. Hälfte des 14. Jahrhunderts", "Der Umlauf der Ordens-Münzen in der Brakteaten-Zeit" och "Die Zirkulation der Münzen des Deutschen Ordensstaates in der Schillingsperiode". Tyska ordens myntning ägnas särskild uppmärksamhet på dess betydelse för även angränsande polska områden (Obs. De behandlade områdena är tillika i dag delar av Polen!). En av forskarna, *Stanislaw Sucho-dolski*, har – i vad gäller tyska ordens brakteatpräglings – kommit fram till att myntbilderna ändrades vart tionde år och att man senare återkom till samma motiv. Detta komplicerar tidsbestämningen av myntserierna, varför man för en säkrare kronologi måste satsa på lödighetsanalyser.

Härefter kommer tre nordiska bidrag, i vilka forskningsresultaten främst grundar sig på myntfynd i kyrkor och kloster:

Kolbjørn Skaare: "Coinage and Monetary Circulation in Norway from the Middle of the 14th Century till c. 1500",

Brita Malmer: "Monetary Circulation in South-Eastern Sweden c. 1350–1500 in the Light of three major Church Finds" samt

Jørgen Steen Jensen: "Monetary Circulation in Denmark c. 1350–1500".

Alla tre bidragen ger en mycket intressant bild av myntningsförhållandena inom länderna (t ex om myntningsuppehåll) och mellan dem (t ex Kalmar-unionens betydelse), liksom av de utländska myntens betydelse för myntcirkulationen i Norden. Alla tre länderna har t ex ett stort antal tjurhuvudsbrakteater i

sina fynd. Detta föranleder Skaare att göra det uttalandet, att större uppmärksamhet bör ägnas denna mynttyp, som betydde så mycket för de skandinaviska ländernas myntcirkulation men som förekommer "så sällan och är så litet känd i vad som betraktas som dess hemland, Mecklenburg".

Brita Malmers bidrag (om fynd i Alvastra kloster, Växjö domkyrka och Hagby rundkyrka) åtföljs av kartor över klostret, varav kan utläsas hur mynten "tappades" inom olika delar av klostret under olika tidsperioder. En uppslagsända för en närmare bedömning av det skiftande klosterlivet!

Pekka Sarvas kunde i sitt föredrag ("Ein neuer zweiseitiger Münztyp des Königs Erich von Pommern in Turku (Åbo)") presentera en ny mynttyp och placera in den i ett internationellt sammanhang – Finlands starka handelsförbindelser

med Baltikum – som krävde ett större mynt än som Sverige då präglade. Sarvas omvärderar även de hittills kända Åbo-mynten från Eriks tid.

Det sista, här publicerade föredraget är av *Michael Nemirowitsch-Dantschenko* från Tallinn och är betitlat "Zur Datierung estländischer Schatzfunde aus dem dritten Viertel des 14. Jahrhunderts". Författaren lägger fram en på historiskt källmaterial grundad kronologi för 1300-talets myntning dels av livländska orden i Reval och dels av biskopen i Dorpat.

Boken har ett för de olika bidragen väl avpassat illustrationsmaterial. Den avslutas med ett väl avvägt sammandrag på danska.

Årgången innehåller även de sedvanliga årsredogörelserna från de nordiska myntkabinetten.

N U F

NYHETSSIDAN

Jugoslavien

Med anledning av de olympiska vinter spelen i Sarajevo 1984 utger Jugoslavien fem serier av jubileumsmynt under 1983–84. Varje serie består av fyra olika mynt, bortsett från de två sista som saknar guldmyntet:

100 Dinar, silver 925/1000, diameter 30 mm, vikt 13 g.

250 Dinar, silver 925/1000, diameter 34 mm, vikt 17 g.

500 Dinar, silver 925/1000, diameter 36 mm, vikt 23 g.

5000 Dinar, guld 900/1000, diameter 24 mm, vikt 8 g.

Alla mynt utges i proof, upplagorna för silvermynten är 110 000 st och för guldmynten hälften; mynten är präglade i Belgrad.

Motiven på mynten avspeglar den kommande olympiaden med avbildningar av alla olympiska grenar.

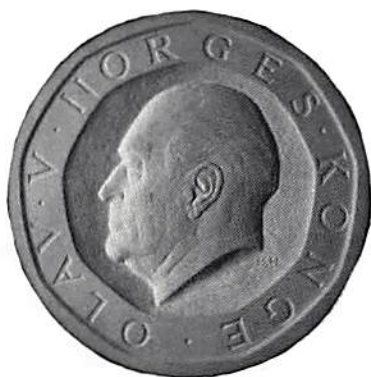

Norge

Den 15 april 1983 beslutades av Norges statsråd att införa ett mynt om 10 kronor som reguljärt mynt samtidigt som 5 och 25 öre upphör att vara lagliga betalningsmedel; detta träder i kraft 1/1 1984. För att göra myntet lätt att skilja från övriga mynt har man gett det en kraftig relief, samt gjort det något tjockare och lätt gulfärgat; myntet har en slät rand. Myntgravör Øivind Hansen har i samråd med Den Konglige präglingsskommitté utformat myntet.

Åtsidan bär konung Olav V:s vänstervända porträtt i en incus yta med omskriften OLAV V NORGES KONGE på den upphöjda kanten. På fransidan finner vi nominalen 10 KR i negativ relief i ett incust fält, omgiven av St.Olavs Ordens storkorskedja med ordens-tecken; utanför detta ett svagt nedsänkt fält, i den nedre delen myntortsmärket för Kongsberg, myntdirektörens märke samt årtalet.

Tekniska data: 10 kr 1983, CuNi, vikt 9 g, diameter 24 mm, tjocklek 2,8 mm.

Polen

blev det första kommunistiska land som avbildade en regerande påve på sitt lands mynt. 1982 utgavs silvermynt Ag 625/1000 i nominalerna 100 och 200 zloty med diametrarna 30 respektive 40 mm. Mynten är präglade i Schweiz av ett privat företag. På åtsidan under örnens vänstra klo finner man tillverkarens märke, en liten cirkel med CHI, åtsidan bär utöver detta nominalen och årtalet. Fransidan bär påvens vänstervända byst och under denna återfinns hans namn på polska, JAN PAWEL II (han var född i Polen som Karol Wojtyła).

I Polen utges även ett 500 zloty mynt 1982 för att finansiera bygget av skolegelfartyget Dar Młodzieży; märkligt nog är detta ett "provmynt". Upplagan uppges till 25 000 ex, varav 4 700 skall gå på export.

Fransidan pryds av segelfartyget för fulla segel med namnet DAR MŁODZIEŻY ovan masttopparna; akter om henne återfinns de polska provmyntens kännetecken PROBA.

Tekniska data: Silver 625/1000, diameter 32 mm, vikt 16,5 g.

Tyska demokratiska republiken (DDR)

Med anledning av 500 års dagen av Martin Luthers födelse (1483–1546) utges tre stycken jubileumsmynt:

20 mark 1983, avbildande Martin Luther hållande en bibel. Tekniska data: Silver, 500/1000, vikt 20,9 g, diameter 33 mm, upplaga 45 000 st, därav 5 500 exemplar i proof.

5 mark 1983 avbildande slottskyrkan i Wittenberg. Luther var verksam här från 1511 och låg ständigt i fejd med papisterna; detta kulminerade när han spikade upp sina teser på kyrkporten den 31 oktober 1517. Tekniska data: Nysilver, diameter 29 mm, vikt 9,6 g, upplaga 250 000 st, därav 5 500 i proof.

Ytterligare ett 5 marksmynt 1983 utges. På detta avbildas det hus i Eisleben där Luther föddes. Tekniska data identiska med det tidigare.

Ytterligare ett jubileumsmynt utges under detta år, nämligen till minne av 100-årsdagen av Richard Wagners död. Richard Wagner föddes den 22 maj 1813 i Leipzig och dog den 13 februari 1883 i Venedig. Åtsidan visar ett motiv ur hans opera "Tannhäuser".

Tekniska data: 10 mark 1983, silver 500/1000, diameter 31 mm, vikt 17 g, upplaga 55 000.

Österrike

16 mars utgavs en helt ny nominal som jubileumsmynt, nämligen 20 schilling. På åtsidan avbildas den gamla borgen BURG HOCHOSTERWITZ, under denna namnet KÄRNTEN samt årtalet och dess vapensköld. På frånsidan avbildas nominalen omskriven av REPUBLIK ÖSTERREICH. Detta 20 schillingmynt är det första i en planerad utgivning över alla Bundesländer i Österrike, d v s det första i en serie av nio. I övrigt har det österrikiska myntverket ett ambitiöst program som planerat att utge fyra olika 500 schillingmynt under året, nämligen: 15 april utgavs ett med anledning av världmästerskapen i hästhoppningarna i Wien, som på frånsidan bär motivet av en hoppande häst med ryttare och texten F.E.I./WELT-CUP/DER SPRINGREITER/1983 WIEN på fyra rader; i juni utkom 100 JAHRE WIENER RATHAUS; i september utkommer KATHOLIKENTAG och slutligen utkommer under november 100 JAHRE PARLAMENT. Tekniska data för dessa 500 schillingmynt är som följer:

Silver, 925/1000, 24,0 g, diameter 37,0 mm.

Mynten finns både i proof och BU-kvaliteter.

R. D.

Forts. från s. 142

DEN HAR FANDEN SKABT

Med ovenstående skulle det være utvetydigt tilkendegivet, hvad arkæologiens fagfolk mener om det nye skattesøgerinstrument, metaldektoren, der i den senere tid har vundet skæbnesvanger udbredelse. Et resultat af rovdriften er omtalt side 8 - med beklagelse, skønt det er både spændende og i høj grad betydningsfuldt. Alt for mange vigtige oplysninger er gået tabt.

Med redaktionens tilstand saxar vi denna teckning ur Skalk 1983:1

MÄSSOR

15.10	Fagerstabygdens Myntklubb. Myntmässa i Folkets Hus, Norberg.
15.10	Christianiamässan, Oslo.
30.10	Värends Numismatiska Förening, Smålands Museum, Växjö
10-12.10	New Yorks tolfte internationella numismatiska mässa.

Sixten Strömbom

1888–1983

Professor Sixten Strömbom avled den 2 april efter blott några dagars sjukdom; han hade varit verksam in i det sista som forskare och förunnats uppskattning och uppmärksamhet även på sina höga ålderdom.

Strömbom var inte numismatiker utan konsthistoriker med en mycket fint utvecklad känsla för valörer. Detta ledde till att han vid flera tillfällen gav sig i kast med komplicerade forskningsuppgifter, som bl a sammanhänger med frågor som gällde identifiering av konstnärer under vasatiden. Han angrep dem med skicklighet och såväl hans intuition som flitiga arkivforskning ledde honom oftast på rätt spår. Det är honom vi har att tacka för lösningen av många gåtor beträffande t ex det tidiga 1600-talets gjutna minnespenningar (framlagda i *Iconographia Gustavi Adolphi*).

Han hade ett mycket öppet ingenium och var en ytterst positiv och vänsäll natur. Bad man honom om hjälp fick man den och han bidrog gärna själv aktivt till att lösa problemen.

För sina insatser inom främst forskningen rörande våra tidigaste medaljer valdes han 1946 till korresponderande ledamot av Svenska Numismatiska Föreningen. Hans övriga, talrika akademiska utmärkelser skall här inte beröras, men nämnas bör att han efter sin mångåriga verksamhet vid Nationalmuseum – där han grundade Svenska Porträttarkivet – erhöll professors namn.

När han nu är borta, lämnar han det ljusa minnet av en vänlig, hjälpsam och insiktsfull konstkännare, som det genast kommer att kännas svårare att inte kunna ta till när det behövs – vilket det ofta gjorde.

E. N. -B.

FÖRENINGAR

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad på AB Västanfors Industrierts matsal, S Linjan, Fagersta. Upplysningar tel 0223/116 71 e kl 17.00 och 0223/172 18 kl 08.30–16.00.

FINSPÅNGS MYNTKLUBB sammanträder 6/9 och 1/11 på Högby Center. Upplysningar tel 0122/103 89 el 161 20.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING. Lokal: Traktören, Köpmansgatan, Göteborg. Kl 19.00 den 12/9, 10/10, 14/11, 12/12. 1984: 16/1, 13/2, 12/3, 9/4, 14/5. Antiksektionen: 21/9, 19/10, 23/11. 1984: 25/1, 22/2, 21/3, 9/5. Lokal Schackspelets Hus, Haga Kyrkogata 3, Göteborg. Öppet hus: 26/9, 21/11. 1984: 23/1, 20/2, 19/3.

HALMSTADS MYNTKLUBB sammanträder den 5/9 kl 19.00 i Sparbankshallen, Halmstad. Upplysningar: tel 035/12 96 76. 3/10 tillsammans med VILLSTADORTENS MYNTKLUBB med bl a stor myntauktion (i Torup).

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juli och augusti) kl 19.00 i SE-banken, Storgatan 17, Kalmar. Upplysningar tel 0480/135 61, 115 84. Auktioner varje gång.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restuarang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar tel 0150/210 45 el 151 00.

KRISTIANSTADSORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion på Hemgården, Norretullsvägen 9, Kristianstad, den 23/9, 14/10, 11/11, 16/12. Listor och upplysningar gm Ingvar Nilsson 044/713 28.

LUNDS NUMISMATISKA FÖRENING har möten den 14/9, 12/10, 16/11, 7/12 kl 19.00 i Utbildningshuset, Studentlitteratur, Åkergränd 1, Lund. Upplysningar: tel 046/14 43 69, 12 25 93.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärgården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping. Upplysningar tel 0155/134 29, 671 54, 128 41. Fastställda dagar: 12/9, 10/10, 14/11, 12/12.

NUMISMATISKA FÖRENINGEN ÖRESUND, Helsingborg, har möten första helgfria tisdagen varje månad på Borgen, Karl Krooks gata 17, Helsingborg, jan–maj, sept–dec. Upplysningar tel 042/13 33 40.

SAMLARFÖRENINGEN S:T ERIK, MYNTSEKTIONEN sammanträder på Karlbergsvägen 34 A i Stockholm kl 19.30. Höstprogram ej meddelat.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar tel 0910/186 80.

SANDVIKEN–GÄVLE MYNTKLUBB håller möten första onsdagen varje månad under 1983, utom juli och augusti, i Valbo kommunalhus, kl 19.00. Upplysningar tel. 026/13 11 77.

SKARABORGS NUMISMATISKA FÖRENING, SKÖVDE. Tel 0500/802 44 har samlarträff på Xenia kl. 16 den 11/9, 9/10, 13/11, 11/12 årsmöte

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING sammanträder 29/9, 27/10, 24/11, decembermöte enl. senare uppgift. IOGT-lokalen, Engelbrekts gatan 20, 2 tr. kl 19:30. Mynten visas i auktionslokalen från 18:30 samt i klubblokalen de två föregående tisdagarna kl. 19–21. Klubblokalen Kungsgatan 38 A, Malmö håller öppet varje tisdag kl 19–21 under september–maj.

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB sammanträder första torsd. efter den 15 i varje månad kl. 18:30 i Rembostugan, Hedemora. Ring gärna Mikael Eriksson, Hedemora, 0225/128 65.

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje, håller möten 8/9, 13/10, 10/11 kl. 19 i Wendelas rum, Luna. Upplysningar tel 0755/185 68.

UPPSALA MYNTKLUBB har möten kl 19.30 på Skandia, Drottninggatan 1 A, 20/9 (auktion), 18/10 (föredrag), 15/11 (auktion), 6/12 (julsammankomst).

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på IOGT logen Standard, Tomasgatan 34, Vetlanda, 26/8, 30/9, 28/10, 25/11. Myntets Dag på Vetlanda Stadshotell 13/3. Upplysningar tel 0383/158 35 kl 07.00–09.00.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, sammanträder i sparbankslokalen den 12/9, 10/10, 14/11, 12/12. Föredrag o dyl följs av auktion. Upplysningar tel. 0345/112 95.

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING, Växjö. Sammanträde med auktion på restaurang Munken kl 19.00 den 5/9, 12/10, 5/11, 7/12. Myntmessa den 30/10 kl 12–17 på Smålands museum.

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har i regel möten sista onsdagen i varje månad utom under sommaren. Lokal: Museets föreläsningssal. Upplysningar: 019/18 86 00 eller 13 50 61.

AUKTIONER

6.10	Stockholms Auktionsverk
22–23.10	B. Ahlströms Mynthandel AB, Operaterrassen, Stockholm
24.11	Stockholms Auktionsverk
26–27.11	Svenska Numismatiska Föreningen. Hörsalen, Historiska Museet, Stockholm (endast medlemmar i till NNU och SNF anslutna föreningar)

Utländska auktioner:

9./10.9.	Müller, Solingen
13./14.9.	Spink & Son Ltd., New York
18./19.9.	AES Rude SA, San Marino
18./19.9.	Christie's, London
22./24.9.	Gießener Münzhandlung, München
26./30.9.	Dorotheum, Wien
28./30.9.	Hirsch Nachf., München
30.9./1.10.	Senger, Berlin
8.10.	Holmasto, Helsingfors
10./11.10.	Vecchi, London
11.10.	Christie's, London
11./12.10.	Bank Leu AG, Zürich
12.10.	Spink & Son Ltd., London
15./16.10.	Oslo Mynthandel, Oslo
21.10.	Hornung, Köpenhamn
19.21.10.	Peus Nachf., Frankfurt
25./26.10.	Hess AG, Luzern
26./28.10.	Spink & Son Ltd., Zürich
1./2.11.	Schulten, Frankfurt
14./15.11.	Galerie für Numismatik, Düsseldorf
14./18.11.	Dorotheum, Wien
16./17.11.	Spink & Son Ltd., Sydney
17./18.11.	Sternberg, Zürich
23./25.11.	Münz Zentrum, Köln
24./26.11.	Spink & Son Ltd., New York
26./28.11.	Stacks, New York
28./30.11.	Hirsch Nachf., München
8./10.12.	Kurpfälzische Münzhandlung, Mannheim
9./10.12.	Senger, Berlin
9./10.12.	Christensen, New York
11.12	Kolbe och Spink & Son, USA. Numismatisk litteratur.
12.12	The Numismatic Auction Ltd. Grekiska och romerska mynt.
12./16.12.	Dorotheum, Wien
16./17.12.	Müller, Solingen

För indian-vänner!

Mars-numret 1983 av den amerikanska tidskriften "The Numismatist" innehåller en rikt och vackert illustrerad artikel om "Medallic portraits of the American indian". Kom och studera den på kansliet!

N U F

Auktion i Oslo

I samband med Christianiamässan i Norge den 15 oktober håller Oslos Mynthandel AS sin 11:e auktion. Bl.a. försäljes en unik samling norska sedlar och en stor samling utländska guldmynt. Katalog utkommer i augusti. Momsavgiften på mynt och sedlar bortföll den 1 juli i Norge.

Arkeologi.

— Se, Janne, detta romerska mynt är 2000 år gammalt!

— Åh, nu gycklar herrn bara, — vi ha ju inte hunnit längre än till 1874 ännu!

Ur *Najaden*, illustrerad veckoblad, för torsdagen den 27 augusti 1874.

FRÅGE- SPALTEN

I mitt svar på s. 123 i MYNTKONTAKT/SNT 1983:4-5 står det på två ställen "diskontokontor". I mitt manuskript hade jag skrivit "diskontokontor". I korrekturet blev det "diskontokontor". Jag rättade det till "diskontokontor", men lika förbålt blev det "diskontokontor" i tidsskriften. Jag finner anledning påpeka detta, eftersom *diskont* och *diskonto* är två skilda begrepp. (För övrigt heter den frågande S. Bolin - utan h -, vilket jag också hade rättat i korrekturet.)

Torgny Lindgren, Uppsala

Fråga:

Hette riksbanken tidigare *Rikens Ständers Bank* eller *Rikets Ständers Bank*?

Günther Seemann, Dalby

Svar:

Båda benämningarna har begagnats. I Sverige saknades länge föreskrifter om fasta och bestämda firmanamn. Formen *Rikens Ständers Bank* var den mest begagnade under 1600- och 1700-talen. Det är dock att märka, att ständerna under det karolinska enväldet kallades *Kungl. Maj:ts ständer*; följaktligen kallades banken då *Kungl. Maj:ts Ständers Bank*.

Ordet bank stavades högst olika: några fastställda stavningsregler fanns inte. I dokument från 1668 finner vi stavningarna *bank*, *banken*; *banck*, *bancken*; *banc*, *bancen*. I mitten av 1700-talet blev stavningen *banque* den vanligaste: *Rikens Ständers Banque*. Så stavades ännu 1809. I riksdagsbeslutet den 10 maj 1809 anges bland orsakerna till att ständerna hade uppsagt *Gustav IV Adolf* all undersåtlig tro och lydnad, att "egenmäktiga försök af *Hans Maj:t* blifvit gjorde emot *Rikens Ständers Banque*, denna *Svenska Folkets gemensamma heliga tillhörighet*". I regeringsformen den 6 juni samma år heter det i § 72: "*Rikens Ständers Banque* förblifver hädanefter, som den hittills varit, under *Rikens Ständers egen Garantie och Vård*". Men några få år senare

försvann den franska stavningen och namnet skrevs *Rikens Ständers Bank*.

Vid sidan om formen *bank* - i olika stavningar - begagnades under 1600-talet och i början av 1700-talet ofta formen *banco*, som lever i många sammansättningar: *bankoutskott*, *bankoreglemente*, *bankofullmäktig*, *bankokommissarie*. Vi finner sålunda denna form i ständernas instruktioner för olika befattningshavare, t. ex. "*Commissarierna utij Bancon*". I *Kungl. Maj:ts* brev den 23 december 1668 angående styckehandeln kallas banken *Rijkens Ständers Banco*; intressant nog är ordet *Banco* i detta brev oböjt: "af *Banco*", "genom *Banco*", "*Banco* skall observera".

Banken bestod av två avdelningar, växelbanken och lånebanken. Det var växelbanken, som utgav sedlar. På dem stod under 1700-talets första decennier *Kongl. Maj:tz Ständers Wexel-Banco* och senare *Rikens Ständers Wäxel-Banco*. Sedlarna å 14 och 10 kopparskillingar 1803-1804 är utgivna av *Rikens Ständers Banco*.

Nu hade den gamla genitivformen *Rikens* en ålderdomlig prägel redan på 1600-talet och begagnades endast högtidligt ("*Rijkens Ständer*" men t. ex. "*rijkets nytta*"). Efterhand blev det vanligt att skriva *Rikets Ständer*. I varje fall efter 1820 förekommer knappast någon annan benämning än *Rikets Ständers Bank*, som i och med den av *Kungl. Maj:t* och ständerna antagna "*Lag för Rikets Ständers Bank*" den 1 mars 1830 kan betraktas som bankens fastställda namn.

På sedlarna kallades banken emellertid inte vid detta namn. På sedlarna av den tidigare typen, i enkelt boktryck på vitt papper, av vilken de tre lägsta valörerna utgavs t. o. m. 1849, kallades banken *Rikens Ständers Wäxel-Banco* eller *Rikens Ständers Wäxel-Banque*. På sedlarna av den senare typen, i stereotypi på färgat papper, som började utges 1835, kallades banken *Sveriges Rikens Ständers Bank*.

Men - märkligt nog! - redan 150 år tidigare begagnas i ett enstaka fall samma namn. Den 20 september 1681 utfärdades en förklaring till det ett halvår tidigare utgivna myntplakatet, "*Sveriges Rijkens Ständers Banco* angående". Det visar, att det inte går att systematisera alltför hårdraget.

Ibland har för övrigt begagnats blanketter, där banken inte kallas vare sig *Rikens* eller *Rikets Ständers Bank* utan "samptlige Ständernes Banco": vi har sett två kassakvittou utfärdade det ena 1669 och det andra 1692, där banken kallas så. En av banken utfärdad kungörelse om räntan på insatta medel är undertecknad "Af Ständernes Banco i Stockholm den 12 April Anno 1700".

Rikets Ständer avskaffades 1866; det blev då nödvändigt att ändra bankens namn. Det har vi berättat om i MYNTKONTAKT/SNT 1981 nr 8, s. 163 ff. Vid samfällad votering den 15 april 1867 beslöt riksdagen, att bankens namn skulle vara *Sveriges Riksbank*.

Torgny Lindgren, Uppsala

Om du vill göra en fråga om ett mynt eller något annat föremål i din egen eller någon annans samling eller om du vill diskutera någon uppgift i den numismatiska litteraturen, så skriv till FRÅGESPALTEN.

Skicka helst med ett tydligt foto av föremålet. Avritningar, blyertskalkeringar och sådant duger inte.

Men skicka inte in frågor rörande *samlarvärdet* på dina föremål. Frågor om värdet besvaras inte.

Skriv helst på maskin och bara på en sida av papperet. Under-teckna med namn och adress: anonyma brev publiceras inte.

Suomalaiset lukijamme voivat, jos niin haluavat, kirjoittaa kysymyksensä suomeksi. Me kään-nämme mielellämme kysymykset suomesta ruotsiksi.

Adressändring!

Använd postens adressändringsblankett, som du sänder till:

MYNTKONTAKT
Svenska
Numismatiska
Föreningen
Östermalmsgatan 81
114 50 STOCKHOLM

AUKTION 28

22 — 23 oktober 1983
Operakällaren - Stockholm

Sammanlagt ca 1 900 nr

Utländska mynt som cirkulerat i Sverige. Bland ca 50 kan 2 skandinaviska efter- präglingar nämnas Sverige med besittningar.

- Medeltid. Olof Skötkonung. R (2 ex.).
Hans, Stockholm, 1/2 örtug. R.
Gustav Vasa, 2 mark (3 ex.).
1/2 daler. R (2 ex.).
Erik XIV, 2 öre (kl) 1564. R.
Johan III, 1/2 daler 1574. RR.
Sigismund, 4 öre 1598. R.
Hertig Karl, daler 1595. R.
Karl (IX), daler 1603. R. (2 ex.).
Karl IX, 16 mark 1608. R. Guld.
6 mark 1609. R. Guld.
Hertig Johan, riksdaler 1617. RR.
Gustav II Adolf, 3 riksdaler u.å. RRR.
2 mark 1618. RR.
Kristina, riksdaler (4 ex.).
1/2 riksdaler (3 ex.).
1/4 riksdaler (2 ex.).
Riga, 2 dukat 1646. R.
Karl X Gustav, riksdaler 1654.
8 daler SM 1659. RRR.
Karl XI, riksdaler 1676. R.
Wismar, talar 1674. RRR.
Bremen & Verden, talar 1673. R.
taler 1692. R.
Karl XII, Pommern, dukat 1706. RRR.
Ulrika Eleonora, 4 mark 1720. R.
Fredrik I, dukat 1721. RRR.
Adolf Fredrik, dukat 1763. Ädelfors. RRR.
Gustav III, dukat (6 ex.).
5 kopek 1778. RR.
5 kopek 1787. Praktex.
Karl XIII, dukat 1810. Dalarna. R.
Karl XIV Johan, 4 dukat 1838. R.
Karl XV, 2 rdr rmt 1862. R. Spegel.
50 öre 1862. R.
Oskar II, mycket stort antal i bra skick bl.a. 2 kr (45 ex.),
1 kr (24 ex.).
Gustav V, mycket stort antal i bra skick.
Vidare kan nämnas att ett större antal plåtmynt och
kastmynt ingår.
Reval. Svenska besittningsmynt bl.a.
Erik XIV, 2 mark 1562. RRR.
1 mark 1562. RRR.
1/2 mark 1562. RRR.
Johan III, 1/4 mark u.å. R.
schilling 1570. RRR. Krönt I.
Karl XI, 4 mark 1664. RR.
2 mark 1671. RRR.
Hessen Fredrik I:s mynt.
Sedlar bl.a. ett flertal privatbankssedlar.
Förordningar
Medaljer ca 150 nr kungliga och personliga.
Ordnar
Antika mynt bl.a. ett flertal guldmynt.
Utländska silver- och kopparmynt
Utländska guldmynt bl.a. 17 ungerska.

*Den rikt illustrerade katalogen utkommer i slutet av september och erhålles enklast genom insättning
av 25:— på pg 3003-1.*

B. AHLSTRÖM MYNTAUKTIONER KB

Kungsgatan 28-30
Box 7662 S-103 94 STOCKHOLM
Tel. 08-14 02 20. Telex 17166

